

SOCIOKLIMA – komplexná online diagnostika školských tried - mapovanie vzťahov v školskej triede

Výskumná správa

**Výsledky dotazníkového šetrenia sociálnej klímy pomocou online mapovania vzťahov
v skupinách (za využitia diagnostických metód firmy Socioklima s.r.o)**

2011

**SOCIOKLIMA – komplexná online diagnostika školských tried - mapovanie
vzťahov v školskej triede**

Výsledky dotazníkového šetrenia

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Mgr. Silvie Bělašková

Mgr. Milena Mikulková

Socioklima, s.r.o.

2011

Obsah

SOCIOKLIMA – komplexná online diagnostika školských tried - mapovanie vzťahov v školskej triede	1
SOCIOKLIMA – komplexná online diagnostika školských tried - mapovanie vzťahov v školskej triede	2
Obsah.....	3
Úvod.....	5
Program SOCIOKLIMA - online mapovanie vzťahov.....	7
Pro koho je program určen?	7
Program SOCIOKLIMA umí.....	7
Program SOCIOKLIMA neumí.....	8
Preventivní programy pro žáky.....	8
PREVENTIVNÍ PROGRAMY (zdravé sociální klima a prevence rizikového chování)	8
Zdravá třída.....	9
BESEDY pro žáky.....	9
ADAPTAČNÍ PROGRAMY	9
Výskum sociálnej klímy v školských triedach – koncepcia dotazníkového šetrenia	10
Diagnostika sociálnej klímy ako výskumný problém.....	10
Výskumné šetrenie sociálnej klímy ako súčasť diagnostických procesov v školskom prostredí	12
Tvorba dotazníka SOKL.....	12
Tvorba dotazníka U nás ve třídě	13
Výber respondentov a zber dát	13
Postupy analýzy dát	16
Ciele výskumu a metodické postupy	17
Výsledky šetrenia – deskriptívne závery	18
Výsledky kategória A – Kamarádské chování (kamarátske správanie sa)....	26

Výsledky kategória B – Podřídivé a sociálně neobratné chování (Podriadené správanie sa a sociálne neobratné správanie sa).....	29
Výsledky kategória C – Chování a vzhled poutající pozornost (Správanie sa a vzhľad pútajúci pozornosť)	32
Výsledky kategória D – Vlivné chování (vplyvné správanie sa)	36
Výsledky kategória E – agresívne chovanie	38
Výsledky kategória F – Únikové chování (únikové správanie sa).....	42
Výsledky kategória G – Situační a snadno ovlivnitelné chování (situačné a ľahko ovplyvnilné správanie sa).....	42
Výsledky kategória H – Společensky žádoucí chování (spoločensky požadované správanie)	44
Závery – zhrnutie výsledkov štatistický súhrn.....	46
Závery - možnosti opatření	47
Použitá literatura	50
Zoznam tabuliek a grafov.....	51

Úvod

motto

... celoživotně se setkáváme s novými situacemi,
s novými lidmi, s novým prostředím, s novými nároky,
nebo potřebujeme zvládat každodenní "životní maličkosti"
či změnit již nefunkční životní strategie a postupy...

Táto výskumná správa v podobe monotematickej výskumnej štúdie je výstupom viacročného vývojového a výskumného snaženia firmy Socioklima s.r.o. Výstup vývojový je prezentovaný v podobe výsledkov – online diagnostických nástrojov určených primárne k psychodiagnostike žiaka, triedy a školy. Tieto diagnostické nástroje napomáhajú ku skvalitneniu procesov odhaľovania sociálno-patologických javov, problémov v komunikácii a napomáhajú k vhodnému procesu intervencie. Čitateľ sa o vývojových výsledkoch dozvie v kapitole Program socioklima a v kapitolách, ktoré predstavujú jednotlivé diagnostické nástroje.

V nadväznosti na vývojovú časť diagnostických nástrojov je priamo zavádzaný i kontrolný mechanizmus využitia týchto nástrojov. Tento mechanizmus „spätnej väzby“, v tejto výskumnej správe prezentujeme ako výskumné aktivity s prvkami kvantitatívneho a kvalitatívneho pedagogického výskumu. Na základe prevedeného výskumu sú prezentované výsledky. Tieto výskumné aktivity napomôžu ku skvalitneniu diagnostických nástrojov, k overeniu validity a reliability dotazníkov (SOKL, U nás ve třídě a pod.), ako aj ku vytvoreniu máp výskytu rizikového správania sa v rámci jednotlivých škôl a krajov či celej ČR. Výskumné aktivity, tak ako sú nastavené, napomôžu ku spracovaniu metodiky práce s diagnostickými nástrojmi, spresnia výskumné postupy a napomôžu k overeniu výskumných

problémov. V neposlednom rade prinesú do praxe inovované a nové postupy psychosociálnej diagnostiky.

Cieľom dotazníkového šetrenia bolo vyhodnotiť aktuálnu časť vývojového procesu diagnostických metód – výskumné overenie používania vybraných metód na online mapovanie vzťahov v školských triedach naprieč krajinami v ČR. Pozornosť sme sústredili do oblastí:

- správanie sa – výskyt rôznych typov správania, ich kategorizácia,
- sledovanie súvislostí medzi kategóriami správania sa a výskytom rizikového správania sa,
- žiakovo pojmávanie správania sa – využitie prvkov sociometrie v online mapovaní vzťahov,
- zrovnávanie výskytu kategórií správania sa medzi jednotlivými krajinami.

Ako charakteristické znaky - premenné, v týchto hlavných oblastiach skúmania, sme zvolili pohlavie respondentov, ročník v danej škole, výskyt typov správania sa v jednotlivých krajinách, a charakteristiku výskytu správania sa v škole.

Takto spracované oblasti a ich špecifické znaky nám umožňujú skúmať a porovnávať viaceré charakteristické vzťahy správania sa. Je možné porovnávať výskyt kategórií v jednotlivých školách a zrovnávať ich v ročníkoch, porovnávať výskyt typov správania medzi mužmi a ženami či medzi jednotlivými subkategóriami. Na základe priemerov medzi ročníkmi je možné tiež testovať hypotézy medzi jednotlivými kategóriami. Primárne sme sa však sústredili na popis výskytu kategórií a ich porovnávanie medzi jednotlivými krajinami. Na základe analýzy dát, sme sa pokúsili o popis základných problematických položiek a postupov, ako i zahájenie procesu reštrukturalizácie niektorých položiek v diagnostických metódach a chceli sme zistiť i prípadné príčiny nejasností vo vyplňovaní online verzií dotazníkov. Problematické body sme popísali a navrhli riešenie vo forme zjednodušenia niektorých položiek.

Publikácia si kladie za cieľ predstaviť online metódy psychosociálnej diagnostiky. Je určená primárne riaditeľom, výchovným poradcom, učiteľom, pracovníkom v školskej správe, ale svoje miesto si nájde i u študentov pedagogiky. Autorský kolektív dúfa, že čitateľ nájde v publikácii mnoho pozitívnych podnetov, ktoré využije ku skvalitneniu svojej práce a k riešeniu interpersonálnych vzťahov.

Záverom chceme poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na vzniku a fungovaní online mapovania vzťahov, všetkým ktorí sa podieľajú na jej skvalitňovaní a v neposlednom rade všetkým ktorí doteraz úspešne využívajú dané online mapovanie ku svojej práci.

Táto publikácia je vstupom do danej problematiky a autorský kolektív bude rád za cenné pripomienky, rady a doporučenia, ktoré vytvoria konštruktívny dialóg napomáhajúci ku skvalitňovaniu vzťahov medzi ľuďmi.

kolektív autorov

Program SOCIOKLIMA - online mapovanie vzťahov

Program SOCIOKLIMA je pedagogický nástroj určený pro běžnou praxi ve školách, je nenáročný na čas, miesto, administraci i realizaci. Program SOCIOKLIMA umožňuje porozumět dění ve třídě, projevům chování některých žáků. Po dokončení poskytuje okamžitou optimální míru informací ve výstupu, který nabízí doporučení a směr další práce jak s jednotlivci, tak s celou třídou.

Pro koho je program určen?

- pro žáky (zejména druhého stupně a středních škol)
- pro pedagogy jako nástroj pro zjišťování sociálního klimatu ve třídě a výskytu rizikového chování
- pro odborné pracovníky v problematice prevence rizikového chování

Program SOCIOKLIMA umí

- nabídnout několik úrovní využití (pomůcky do výuky, mapování tendencí, mapování vztahů, sociometrie)
- nabídnout online přístup odkudkoliv (není závislé na společné administraci)
- jednoduchou, stručnou, zábavnou a výstižnou formou zjistit důležité informace
- automaticky vyhodnocovat a interpretovat získané údaje
- okamžitě generovat výsledky a zprávy
- v příslušném rozsahu uchovávat a doplňovat portfolio získaných informací – škola, žák, učitel
- sledovat vývoj žáka i vývoj třídy od přihlášení po ukončení – kontinuální vývoj

- porovnávat a sdružovat informace o jednotlivci (expertní úroveň) z více zdrojů v rámci programu SOCIOKLIMA
- analyzovat geografický výskyt sledovaného chování
- sledovat výskyt chování a vytvářet statistiku podle vybraných kritérií – pohlaví, věk, typ školy, lokalita

Program SOCIOKLIMA neumí

- měnit lidi
- napravovat chyby
- posoudit skryté příčiny jevů
- psychologicky diagnostikovat osobnost
- být náhradou práce se třídou, náhradou vztahu a zájmu

Preventivní programy pro žáky

Po konzultaci s MŠMT je možné využít program SOCIOKLIMA, včetně dalších programů přímé práce s žáky, v rámci šablony VII. INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – klíčová aktivita VII/1. prevence rizikového chování.

Projekt je možné využít dále na dlouhodobou smluvní spolupráci v oblasti prevence rizikového chování a poskytování poradenských služeb v oblasti terénního výchovného poradenství – pravidelné poradenské dny pro žáky, rodiče i pedagogy; přímá práce se třídou. Služby školy může zajišťovat externí subjekt na základě nákupu sjednaných služeb v dané problematice (fakturace)

PREVENTIVNÍ PROGRAMY (zdravé sociální klima a prevence rizikového chování)

- forma: přímá práce se třídou
- rozsah: 12 – 15 vyučovacích hodin ve třech až pěti dnech v rozmezí maximálně jednoho měsíce
- obsah: adaptační programy; monitorování vztahů ve třídě; diagnostické šetření vztahů ve třídě; preventivní programy v oblasti sociálního klimatu třídy; intervenční programy ve třídách s narušenými vztahy

Adaptační program

1. stupeň ZŠ: Kouzelný les,
2. stupeň ZŠ: TESKWATAWA, Na jedné lodi

Preventivní programy včetně mapování vztahů ve třídě

1. stupeň ZŠ: Odkaz neznámého objevitele, Příběh lesa (4-6 hodin, jeden den)
2. stupeň ZŠ; SŠ: Sociální klima třídy

Intervenční programy

Zdravá třída

BESEDY pro žáky

- v délce 2 vyučovací hodiny (2. stupeň, SŠ)
- počet žáků ve skupině 15 – 30 / možnost spojení tříd v ročníku
- přítomnost vyučujícího
- interaktivní metody, aktivní sociální učení, skupinová diskuse, prvky dramatické výchovy

Témata besed

- Co zas po mně chcete – jak proplout dospíváním
- Nechte mě být – zvládání zátěžových situací
- Na skok do dospělosti – vhodné pro žáky 9. ročníků
- Já a moje třída – o vztazích ve vrstevnické skupině
- Každý jsme jiný ... a to je dobře – multikulturní výchova
- Spirála nebezpečné lásky – o závislostech z jiného úhlu
- Mozaika zdraví – komplexní pohled na různé složky zdraví
- Zdravé vztahy a nemoci lásky – partnerství, manželství, rodina
- Transgenerační soužití – napříč generacemi
- Vztahová patologie – narušené vztahy mezi lidmi ve skupině a jejich řešení
- Sociální patologie – stručný exkurz do problematiky
- Kamarádství a přátelství – člověk člověku člověkem
- Základní práva a povinnosti dítěte, rodičů a učitelů

ADAPTAČNÍ PROGRAMY

- vícedenní programy na začátku školního roku / vhodné mimo školu, není nezbytné

- využitelné zejména při konstituování nového třídního kolektivu, příp. rekonstrukci
- cílem je minimalizace adaptačních problémů, nastolení skupinových pravidel, předcházení nežádoucím vztahovým poruchám
- přítomnost třídního učitele, příp. VP, ŠMP, vedení školy, vyučujících
- v závěru je doporučeno setkání s rodiči (1 – 3 hodiny)
- poradenství při tvorbě individuálního adaptačního programu – rámcový scénář

(upravené podľa <http://www.socioklima.eu/o-programu/>)

Výskum sociálnej klímy v školských triedach – koncepcia dotazníkového šetrenia

Diagnostika sociálnej klímy ako výskumný problém

Vo výskume diagnostiky sociálnej klímy je možné vymedziť celú radu výskumných tématických a výskumných otázok. Začnúc pri terminologickom pojednávaní a rôznych typoch analýz terminologického poňatia pojmu sociálna klíma¹, k vymedzovaniu základného pojmoslovia, kde nosným pilierom sú pojmy: prostredie, klíma, atmosféra, charakter či étos². Tieto pojmy sú ďalej rozvíjané v súvislostiach prostredia (Mareš, 1998), hierarchie (Seebauerová, 2005, Petlák, 2006, Kašpárková, 2008), typov (Oswald, 1989, Grecmanová, 2008, 2011, Mareš, 1998) a kodifikované ako pedagogické termíny. Pokiaľ by sme otázky pojmového vymedzovania brali za vyčerpané je dobré sa pozrieť i na možnosti a najčastejšie trendy súčasných prístupov k skúmaniu diagnostiky sociálnej klímy. Už na začiatku je nutné konštatovanie, že tento problém zužujeme na školské prostredie, konkrétne školskú triedu. Takto zúžený problém nám napomáha identifikovať sa so špecifickou sociálnou skupinou a vyhnúť sa tak nedorozumeniam so širokým vymedzovaním výskumného problému, ktorý by mohol skĺzať do roviny klímy pracovných kolektívov, klímy školy a evokoval by prvky školského managementu a evaluácie školy ako celku. Klímu v školskej triede budeme definovať spolu s Grecmanovou (2008, s. 49) ako „ *klima třídy vytvářející jak ve výuce, tak o přestávkách a při dalších akcích třídy. Také v klimatu třídy se konfrontuje objektivní realita se*

¹ Terminologické vymedzovanie pojmu sociálna klíma je veľmi častým obsahom mnohých odborných statí a monografií. Vymedzovaniu, terminologickému spresňovaniu pojmov a výskumu sociálnej klímy v školskom prostredí sa venuje mnoho výskumných pracovníkov a akademikov napr. Grecmanová, Mareš, Křivohlavý Seebauerová, Ježek, Petlák, Furman, Havlíková, Kováčová, Linková a pod.

² Vymedzenie pojmov je možné dohľadať v Pedagogickom slovníku, Pedagogickej encyklopédii či napr. na <http://www.klima.pedagogika.cz/skola/sborniky.html> <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/VLIV-PROSTREDI-SKOLY-NA-JEJI-KLIMA.html/>

subjektívny vnímaní a prožívání žáků“. V takto vymedzenom poňatí klímy nám pôjde o popis a charakteristiku:

- stavu klímy v triede z pohľadu žiakov
- porovnanie názorov žiakov na klímu danej triedy
- rozdielov medzi subjektívnym pohľadom „na svoju pozíciu v triede“ a objektívnym pohľadom spolužiakov
- výskytu rizikového správania sa
- základnej diagnostiky triedy
- popisu charakteristických zistení príčin správania sa
- možností ovplyvnenia klímy v triede formou intervencie

Ako uvádzame v ďalších kapitolách, tejto výskumnej správy, záujmom našich výskumných aktivít je popis daného stavu správania sa a možnosti uchopenia tejto problematiky z pohľadu diagnostiky a výskumného overenia funkčnosti tejto diagnostiky – programu Socioklima. Objektom nášho štúdia a výskumných aktivít je teda proces diagnostiky školskej triedy, za účelom zistiť klímu školskej triedy a overiť nástroje diagnostiky (v našom prípade online diagnostika). Oblasť skvalitňovania klímy je veľmi progresívna a čo do diagnostických prístupov veľmi rýchlo sa rozvíjajúca. Najčastejšími prístupmi, ktoré sa užívajú v praxi sú³:

- sociometrické – ratingy a pod. (SORAD, L-J sociometria a pod.) –Moreno, Hrabal, Musil
- organizačne – sociologické prístupy – štandardizované pozorovanie interakcie - Cohenová
- interakčný prístup - interakčná analýza pozorovania – Flanders, Pelikán, Lukeš
- pedagogicko-psychologický prístup – posudzovacie škály CLI a pod. – Abrami
- školská etnografia – dlhodobé zúčastnené pozorovanie – Klusák
- vývojovo-psychologický prístup – súbor diagnostickým metód - Ecclesová
- sociálne-psychologický a environmentálny prístup – posudzovacie škály - Fraser

Prístup pracovníkov Socioklima, s.r.o vychádza z kombinácie všetkých prístupov a snaží sa o celostný prístup k diagnostike. Využívajú sa pritom prvky klasické – pozorovanie,

---

³ Stručne uvádzame vždy prístup, špecifický znak a predstaviteľa daného prístupu.

ratingové metódy, rozhovory, ale i moderné trendy ako je online mapovanie, preventívne a intervenčné programy, vzdelávacie semináre a školenia.

Výskumné šetrenie sociálnej klímy ako súčasť diagnostických procesov v školskom prostredí

Cieľom výskumu je mapovať realizáciu diagnostického procesu metódami a testami SOKL a U nás ve triede pomocou online mapovania vzťahov v školskej triede. Konkrétne ide o popis, vysvetlenie a vyhodnotenie procesov diagnostiky školskej triedy zameranej na správanie sa, monitoring výskytu typov správania sa v jednotlivých školách a ich zrovnanie na úrovni krajov. Kraje budú následne zrovnané v kontexte celej ČR podľa výskytu typov správania sa. Samotné výskumné dotazníkové šetrenie bude prebiehať v nasledovných fázach: za pomoci online zadávania položiek v dotazníku získame dáta potrebné k analýze (fáza jedna). Druhá fáza bude prebiehať vo forme tvorby kohort pre jednotlivé ročníky. Štatistickou analýzou dát jednotlivých typov správania sa žiakov sa vytvoria kategórie správania sa (fáza 3) a tieto budú následne zrovnávané na základe vyššie popísaných kritérií (fáza 4). Poslednou fázou (fáza 5) bude vytvorenie mapy ČR podľa výskytu daných kategórií. Pri sledovaní takto vytýčených cieľov v rámci výskumného šetrenia budeme skúmať i oblasť typov správania sa a následnú voľbu možností vhodnej intervencie.

Tvorba dotazníka SOKL

Tvorba dotazníka SOKL vychádzala z obecných daných cieľov výskumu a opiera sa o vymedzenie cieľov výskumu a jeho špecifickú charakteristiku. Jedná sa o obrázkový dotazník v grafickej podobe. Dotazník mapuje vzťahy v triede, popisuje sociálne role, pozície žiakov v triede a mapuje rizikové správanie sa. Dotazník SOKL určený k výskumným aktivitám bol koncipovaný na základe prvých výsledkov diagnostiky vo firme Socioklima s.r.o. Následne bol prevedený do podoby online, kde prešiel vizuálnou a terminologickou úpravou do podoby, ktorá nám slúžila pre účely samotného výskumného šetrenia. V prvej fáze bol dotazník SOKL podrobený pilotáži a internej i externej oponentúre ako tvorcami testu, tak i učiteľmi a riaditeľmi škôl, ktorý ho používajú a supervízormi diagnostických a výskumných aktivít. Na základe vyhodnotenia oponentúry internými a externými subjektmi boli prijaté zmeny – doplnenie textových častí, úprava grafického dizajnu a pod.

V rámci finálnej podoby k účelov výskumných aktivít, dotazník zahrňuje grafické statické i dynamické položky. Každý žiak vyberá z obrázkovej predlohy charakteristické prejavy správania sa alebo z predlohy vlastností svojich spolužiakov. Po ukončení testu všetkými žiakmi v triede sú generované výsledky v kategóriách správania sa (kategórie vid' kapitola Postupy analýzy dát).

Tvorba dotazníka U nás ve třídě

Druhým výskumným nástrojom, používaným v tomto výskumnom šetrení je textový dotazník U nás ve třídě. Tento dotazník podobne, ako dotazník SOKL vychádza z obecne daných cieľov výskumu a prešiel podobnou fázou posudzovania. Jeho zameranie sa však líši nielen textovou časťou, ale i cieľovým zameraním. Zameranie dotazníka U nás ve třídě je na mapovanie špecifických sociálnych rolí. Žiak odpovedá na dané otázky výberom mena spolužiaka zo zoznamu. K tomuto menu spolužiaka z výberu charakteristickej vlastnosti či správaniu sa priradí dané tvrdenie. Výstup je automaticky generovaný, je k dispozícii bezprostredne po odoslaní dotazníka (uzavretí) všetkými žiakmi v triede. Je členený podobne ako SOKL na dané oblasti správania sa.

Výber respondentov a zber dát

Základnou výskumnou vzorkou, pre analýzy realizované v rámci výskumného šetrenia, boli všetci žiaci druhého stupňa základných škôl v Českej republike v školskom roku 2010/2011.

K účasti na výskumnom šetrení boli oslovení žiaci na vybraných základných školách (N=34). Tento zámerný výber bol určený s prihliadnutím na dlhodobjšiu spoluprácu firmy Socioklima s.r.o s danými školami. Tým sa eliminovalo i riziko neochoty spolupracovať na daných výskumných aktivitách. Výber v závislosti na veľkosti obce či kraja a zastúpenia žiakov nebol prevedený. Tieto charakteristiky nie sú adekvátnym ukazovateľom diferencujúcim premenné. Vysokú mieru reprezentatívnosti z pohľadu výberového vzorku k základnému teda nemôžeme určiť.

Výberová vzorka bola tvorená 1900 vyplnenými dotazníkmi (vyplnené ku dnu 30.6. 2011) žiakov druhého stupňa ZŠ. Z toho žien tvorilo 48,7% (N=925) a mužov 51,3% (N=975). Zapojených bolo celkovo 34 škôl z 11 krajov⁴. V tabuľkách č. 1 až 4 uvádzame početnosti

---

⁴ Výskumného šetrenia sa zúčastnili ZŠ z krajov: Plzenský, Jihomoravský, Ústecký, Jihočeský, Moravskoslezský, Karlovarský, Vysočina, Zlínský, Olomoucký, Liberecký, Pardubický

respondentov podľa pohlavia a podľa ročníkov, tieto štatistické údaje sú doplnené i o grafickú podobu v grafe č. 1 .

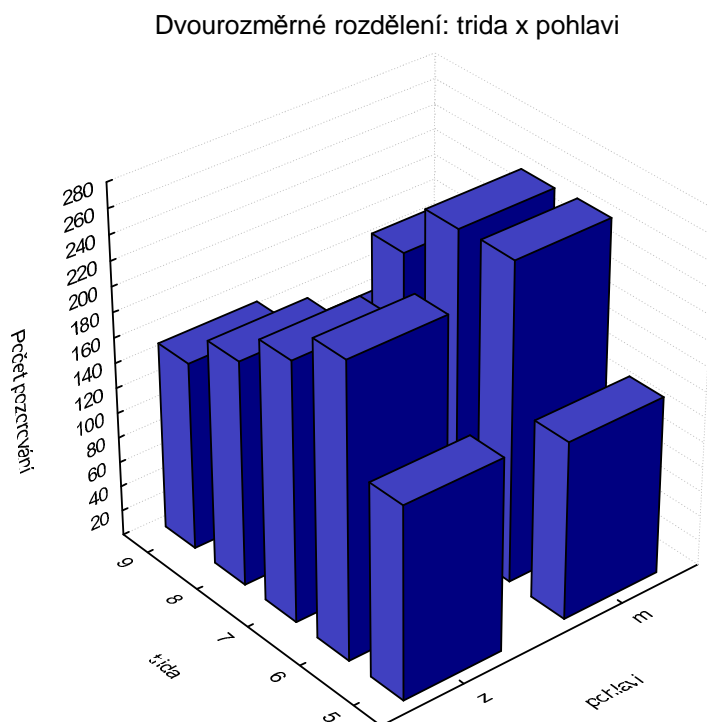
Tab. 1: Zastúpenie mužov a žien vo výskumnej vzorke

2-rozmerná tabuľka: Pozorované četnosti (List1 v dnes11) Četnost označených buněk > 10			
trida	pohlavi z	pohlavi m	Řádk. součty
5	154	142	296
6	235	254	489
7	207	252	459
8	179	208	387
9	150	119	269
Celk.	925	975	1900

Tab. 2: Zastúpenie jednotlivých ročníkov vo výskumnej vzorke

Kontingenční tabuľka (List1 v dnes11) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)				
	trida	pohlavi z	pohlavi m	Řádk. součty
Četnost	5	154	142	296
Řádk. četn.		52,03%	47,97%	
Četnost	6	235	254	489
Řádk. četn.		48,06%	51,94%	
Četnost	7	207	252	459
Řádk. četn.		45,10%	54,90%	
Četnost	8	179	208	387
Řádk. četn.		46,25%	53,75%	
Četnost	9	150	119	269
Řádk. četn.		55,76%	44,24%	
Četnost	Vš.skup.	925	975	1900

Graf. 1: Dvojrozmerné rozdelenie tried a pohlaví

Tab. 3: Zastúpenie žiakov v jednotlivých školách vo výskumnej vzorke

Kategorie	Tabulka četností:škola (List1 v dnes11)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel.četnost	Kumulativní rel.četnost
30100	25	25	1,31579	1,3158
69674	118	143	6,21053	7,5263
69603	139	282	7,31579	14,8421
43001	64	346	3,36842	18,2105
39701	136	482	7,15789	25,3684
71000	57	539	3,00000	28,3684
35601	65	604	3,42105	31,7895
67401	7	611	0,36842	32,1579
68603	100	711	5,26316	37,4211
37365	89	800	4,68421	42,1053
38279	59	859	3,10526	45,2105
69604	119	978	6,26316	51,4737
69701	164	1142	8,63158	60,1053
63500	186	1328	9,78947	69,8947
36001	101	1429	5,31579	75,2105
33901	241	1670	12,68421	87,8947
46001	25	1695	1,31579	89,2105
68722	113	1808	5,94737	95,1579
53002	37	1845	1,94737	97,1053
69501	55	1900	2,89474	100,0000

Kategorie	Tabulka četností:škola (List1 v dnes11)			
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel.četnost	Kumulativní rel.četnost
ChD	0	1900	0,00000	100,0000

Tab. 4: Zastúpenie jednotlivých krajov vo výskumnej vzorke

Kategorie	Tabulka četností:kraje (List1 v dnes11)					
	Četnost	Kumulativní četnost	Rel.četn. (platných)	Kumul. % (platných)	Rel.četn. všech	Kumul. % všech
plzenský	266	266	14,00000	14,0000	14,00000	14,0000
jihomoravský	662	928	34,84211	48,8421	34,84211	48,8421
ústecký	64	992	3,36842	52,2105	3,36842	52,2105
jihocheský	284	1276	14,94737	67,1579	14,94737	67,1579
moravskoslezský	57	1333	3,00000	70,1579	3,00000	70,1579
karlovarský	166	1499	8,73684	78,8947	8,73684	78,8947
vysočina	7	1506	0,36842	79,2632	0,36842	79,2632
zlínský	213	1719	11,21053	90,4737	11,21053	90,4737
olomoucký	119	1838	6,26316	96,7368	6,26316	96,7368
liberecký	25	1863	1,31579	98,0526	1,31579	98,0526
pardubický	37	1900	1,94737	100,0000	1,94737	100,0000

Možné disproporcie a skreslenia výsledkov v danom výskume môžu byť zapríčinené i koncepciou výskumnej vzorky, ako i neparametrickým usporiadaným počtu škôl za jednotlivé kraje vo výskumnom šetrení.

Postupy analýzy dát

Dáta boli zbierané online dotazníkmi v prostredí HTML na stránkach firmy Socioklima s.r.o.⁵ po ukončení zberu dát (30.6.2011) boli odpovede respondentov prevedené (exportované) do programu Statistica CZ verzie 9. Z dát boli vytvorené databázy, ktoré prešli procesom triedenia štatistickými testami neparametrickými⁶. Pre účely štatistického spracovania boli štandardne zaokrúhlené hodnoty, pre účely interpretácie boli niektoré skupiny dát združené do stávajúcich kategórií a tým boli použité i postupy a procedúry v rámci deskriptívnej štatistiky. Jednalo sa o modus, medián, aritmetický priemer, smerodajné odchýlky. Z neparametrických a parametrických techník pre zisťovanie vzťahov

⁵ Na stránke <http://www.socioklima.eu/> je nutné sa registrovať v registračnom poli pre vyplňovanie dotazníkov online.

⁶ K jednotlivým druhom testov použitým k položkám v dotazníku a pre účely porovnávania uvádzame ich názvy a špecifikáciu pri konkrétnom úkone a pri výslednej podobe vo použitej tabuľke či grafe – použité (vygenerované) z programu Statistica CZ 9.0.

premenných boli použité: Spearmanov test nezávislosti (korelačné koeficienty), A NOVA (Friedmanov a Kendallov koeficient zhody, Kruskal-Wallis), test dobrej zhody, Kolmogorov test (test stredných hodnôt), dvojvýberový T- test (odhady rozptylu).

Ciele výskumu a metodické postupy

Cieľom výskumu je mapovať behaviorálny komponent klímy triedy prostredníctvom metódy SOCIOKLIMA online mapovanie vzťahov pomocou dotazníka SOKL v určených kategóriách⁷:

- A. KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ
- B. PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ
- C. CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST
- D. VLIVNÉ CHOVÁNÍ
- E. AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ
- F. ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ
- G. SITUAČNÍ A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ
- H. SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ

Tieto kategórie vyjadrujú v súhrnom poňatí určité ľudské vlastnosti, ktoré vyjadrujeme pojmom index. Indexy v rámci kategórií špecifikujeme:

- A. Index obľúbenosti
- B. Index ohrozenia
- C. Index upútávania
- D. Index vplyvu
- E. Index agresivity
- F. Index úniku
- G. Index ovplyvniteľnosti
- H. Index úspešnosti

Z cieľa výskumu je zrejماً snaha po validizácii testu a overenia reliability testu a vyplývajú i výskumné otázky, ktoré tento cieľ špecifikujú do detailnejších výskumných problémov. Je možné vytvoriť normu pre jednotlivé vekové kohorty? Do akej miery je možné

---

⁷ Názvy kategórií uvádzame v pôvodnom jazyku - čeština i z dôvodu možných chýb v preklade

vyjadriť a špecifikovať výsledky výskytu určitých typov správania sa v sledovaných kategóriách? Je možné popísať, na základe nálezov výskumu, výskyt rizikového správania sa? Aké role zohrávajú pri výskyte správania sa súvislosti: veľkosť školy a rizikové správanie? Je možné vytvoriť mapu výskytu rizikového správania sa?

Z takto položených otázok sme špecifikovali výskumné otázky (VO) a príslušné hypotézy (H).

- VO1 Aké správanie sa je zastúpené žiakmi vo výskume uvádzané v najvyššej miere (kategórie A- H)?

H1 Žiaci uvádzajú najviac výskyt kamarátskeho správania sa a to vo všetkých skúmaných triedach (ročníkoch).

- VO2 Ktorá subkategória správania sa (u jednotlivcov) pútajúcih pozornosť (C) je uvádzaná najčastejšie?

H2 Najčastejším správaním sa v kategórii C je správanie sa vo forme iniciovaného správania sa a prejavy rušivého správania sa.

- VO3 Aký je vzťah medzi výskytom kamarátskeho správania (A) sa a agresívneho správania sa (G) vzťahujúce sa ku konkrétnym žiakom?

H3 Žiaci s výrazným výskytom (>4, podľa počtu žiakov v triede) agresívne správania sa majú štatisticky významne nižší počet volieb v kategórii kamarátske správania sa (<4, podľa počtu žiakov v triede).

- VO4 Aký je vzťah kamarátskeho správania sa (A) a správaním pútajúcim pozornosť v prejavoch drzosti a rušivého správania sa (C)?

H4 žiaci s výrazným výskytom (>5, podľa počtu žiakov v triede) drzosti a rušivého správania sa majú štatisticky významne nižší počet volieb v kategórii kamarátskeho správania sa (<5, podľa počtu žiakov v triede).

- VO5 Aký je vzťah medzi výskytom podriadeného správania sa (B) a výskytom agresívneho správania sa (E,G).

H5 Žiaci s výrazným výskytom podriadeného správania sa (>4, podľa počtu žiakov v triede) majú nulovou alebo štatisticky významne nižšiu hodnotu agresívneho správania sa (<4, podľa počtu žiakov v triede).

Výsledky šetrenia – deskriptívne závery

Z výskumného problému, ktorý je stanovený ako snaha o sledovanie rozloženia kategórií chovania v školách v rámci ČR v jednotlivých ročníkoch, vyplýva snaha po popísaní

a porovnávanie výskytu daných kategórií. Tieto sme stanovili na základe položiek v diagnostických testoch SOKL a U nás ve třídě následovne⁸:

A: KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ

- A.1 kamarádství obecné
- A.2 kamarádství výběrové
- A.3 ochotná pomoc
- A.4 ochrana a zastání se

B: PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ

- B.1 projevy strachu, nejistoty a úzkosti
- B.2 pasivní objekt fyzického násilí
- B.3 objekt psychického ubližování a provokací
- B.4 projevy nesamostatnosti a dětinskosti
- B.5 osamělost
- B.6 výrazná odlišnost

C: CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST

- C.1 projevy drzosti a rušivé chování
- C.2 iniciátor legrace (třídní klaun)
- C.3 extravagantní zevnějšek a vystupování
- C.4 zvýšená potřeba být nejlepší, být "in"
- C.5 atraktivní vzhled

D: VLIVNÉ CHOVÁNÍ

- D.1 vůdce s pozitivním vlivem
- D.2 vůdce s negativním vlivem

E: AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ

- E.1 fyzická agrese aktivní
- E.2 verbální agrese
- E.3 pasivně agresivní chování
- E.4 agresivní chování prostřednictvím komunikačních technologií

F: ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ

- F.1 častá absence
- F.2 denní snění a netečnost

G: SITUAČNÍ a A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ

- G.1 podřízenost a lokajství
- G.2 jedinci s dvojrolí (oběť i agresor)
- G.3 spoluúčast na skupinovém ubližování

H: SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ

- H.1 slušné chování
- H.2 školní nebo mimoškolní úspěšnost

---

⁸ Názvy kategórií uvádzame v pôvodnom jazyku - čeština i z dôvodu možných chýb v preklade a sú použité z interných materiáloch firmy Socioklima, s.r.o.

Z daných položiek A až H, boli pre potreby súhrnnej štatistiky, spojené subkategórie označované A.1až H.2. pod kmeňové označenie A až H. Čo sa týka rozloženia odpovedí na jednotlivé kategórie v rámci ČR – výskyt typov správania sa kódovaného kategóriami A až H - uvádzame súhrnné štatistické údaje v tabuľkách a č. 5 až 14 a v grafickom vyjadrení: graf č. 4 až 6.

Tab. 5: Zastúpenie odpovedí A až H všetkých skupín spoločne

Proměnná	Vš. skupiny Popisné statistiky (List1 v dnes11)									
	Průměr	Medián	Modus	Četnost modusu	Minimum	Maximum	25,000. kvantil	75,000. kvantil	Sm.Odch.	Rozptyl
? A	7,307895	7,000000	4,000000	161	0,00	24,00000	4,000000	10,00000	4,768848	22,74191
? B	2,872632	2,000000	0,000000	469	0,00	30,00000	1,000000	4,000000	3,490842	12,18598
? C	5,936316	4,000000	1,000000	216	0,00	33,00000	2,000000	8,000000	5,332904	28,43986
? D	1,007368	1,000000	0,000000	915	0,00	15,00000	0,000000	1,000000	1,433059	2,05366
? E	1,676316	0,000000	0,000000	1097	0,00	29,00000	0,000000	2,000000	2,984419	8,90676
? F	1,733684	1,000000	0,000000	837	0,00	23,00000	0,000000	2,000000	2,796338	7,81951
? G	0,739474	0,000000	0,000000	1126	0,00	10,00000	0,000000	1,000000	1,227652	1,50713
? H	3,947895	2,000000	0,000000	491	0,00	26,00000	0,000000	6,000000	4,851879	23,54073

Tab. 6: Zastúpenie odpovedí A – frekvenčná tabuľka početností

OD	DO	Tabulka četností: A			
		Četnost	Kumulativní četnost	Rel. četnost	Kumulativní rel. četnost
0<=x<4		469	469	24,68421	24,6842
4<=x<8		568	1037	29,89474	54,5789
8<=x<12		511	1548	26,89474	81,4737
12<=x<16		240	1788	12,63158	94,1053
16<=x<20		87	1875	4,57895	98,6842
20<=x<24		20	1895	1,05263	99,7368
24<=x<28		5	1900	0,26316	100,0000

Tab. 7: Zastúpenie odpovedí B – frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: B			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
$0 \leq x < 5$		1502	1502	79,05263	79,0526
$5 \leq x < 10$		300	1802	15,78947	94,8421
$10 \leq x < 15$		68	1870	3,57895	98,4211
$15 \leq x < 20$		22	1892	1,15789	99,5789
$20 \leq x < 25$		6	1898	0,31579	99,8947
$25 \leq x < 30$		1	1899	0,05263	99,9474
$30 \leq x < 35$		1	1900	0,05263	100,0000

Tab. 8: Zastúpenie odpovedí C – frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: C			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
$0 \leq x < 5$		975	975	51,31579	51,3158
$5 \leq x < 10$		517	1492	27,21053	78,5263
$10 \leq x < 15$		248	1740	13,05263	91,5789
$15 \leq x < 20$		118	1858	6,21053	97,7895
$20 \leq x < 25$		30	1888	1,57895	99,3684
$25 \leq x < 30$		10	1898	0,52632	99,8947
$30 \leq x < 35$		2	1900	0,10526	100,0000

Tab. 9: Zastúpenie odpovedí D– frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: D			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
$0 \leq x < 3$		1680	1680	88,42105	88,4211
$3 \leq x < 6$		188	1868	9,89474	98,3158
$6 \leq x < 9$		26	1894	1,36842	99,6842
$9 \leq x < 12$		5	1899	0,26316	99,9474
$12 \leq x < 15$		0	1899	0,00000	99,9474
$15 \leq x < 18$		1	1900	0,05263	100,0000

Tab. 10: Zastúpenie odpovedí E – frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: E			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
0	<x<5	1664	1664	87,57895	87,5789
5	<=x<10	174	1838	9,15789	96,7368
10	<=x<15	47	1885	2,47368	99,2105
15	<=x<20	12	1897	0,63158	99,8421
20	<=x<25	1	1898	0,05263	99,8947
25	<=x<30	2	1900	0,10526	100,0000

Tab. 11: Zastúpenie odpovedí F – frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: F			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
0	<=x<4	1610	1610	84,73684	84,7368
4	<=x<8	198	1808	10,42105	95,1579
8	<=x<12	60	1868	3,15789	98,3158
12	<=x<16	22	1890	1,15789	99,4737
16	<=x<20	5	1895	0,26316	99,7368
20	<=x<24	5	1900	0,26316	100,0000

Tab. 12: Zastúpenie odpovedí G – frekvenčná tabuľka početností

		Tabuľka četností: G			
OD	DO	Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
0	<=x<2	1574	1574	82,84211	82,8421
2	<=x<4	245	1819	12,89474	95,7368
4	<=x<6	66	1885	3,47368	99,2105
6	<=x<8	8	1893	0,42105	99,6316
8	<=x<10	6	1899	0,31579	99,9474
10	<=x<12	1	1900	0,05263	100,0000

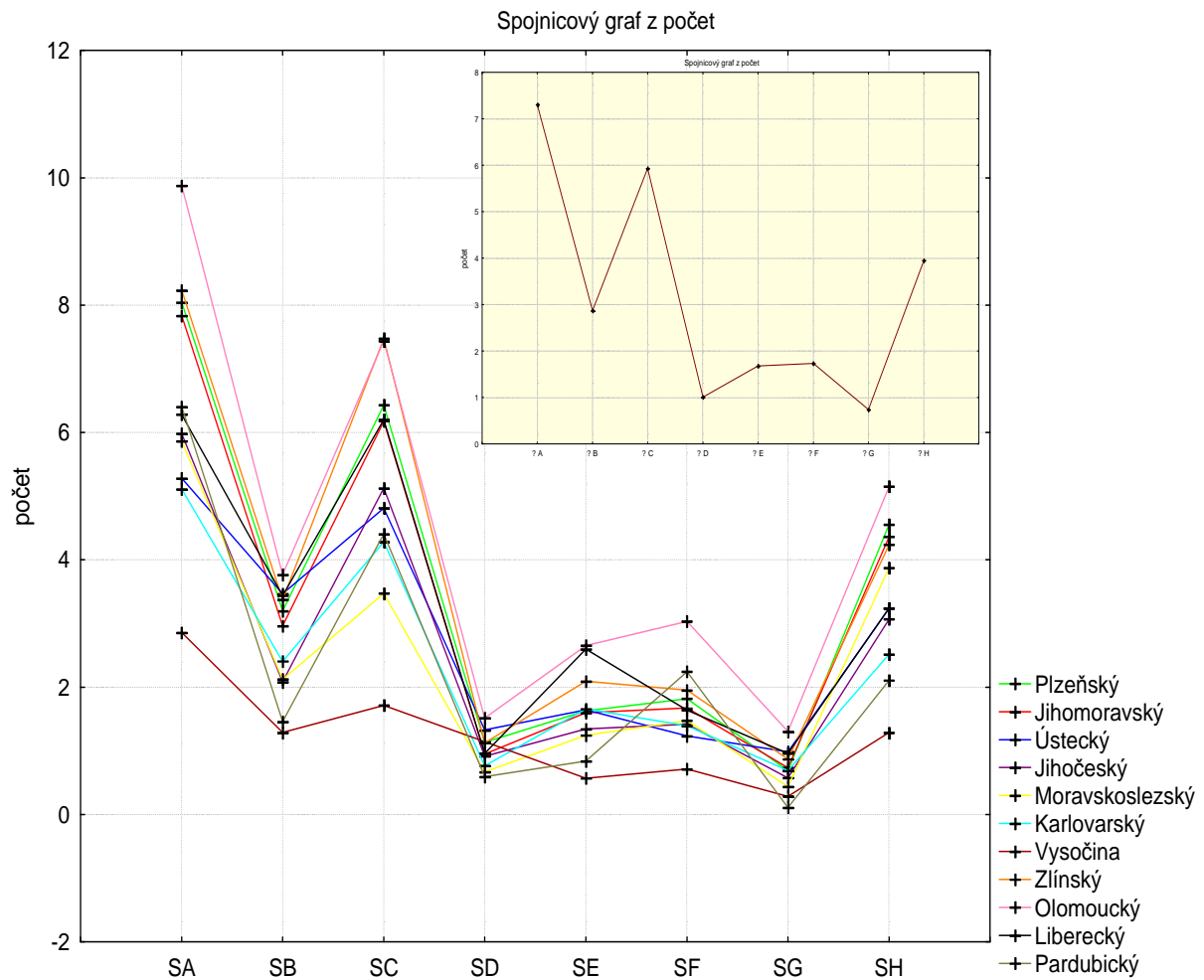
Tab. 13: Zastúpenie odpovedí H – frekvenčná tabuľka početností

OD	DO	Tabuľka četností: H			
		Četnosť	Kumulatívni četnosť	Rel.četnosť	Kumulatívni rel.četnosť
0<=x<4		1182	1182	62,21053	62,2105
4<=x<8		376	1558	19,78947	82,0000
8<=x<12		179	1737	9,42105	91,4211
12<=x<16		96	1833	5,05263	96,4737
16<=x<20		33	1866	1,73684	98,2105
20<=x<24		24	1890	1,26316	99,4737
24<=x<28		10	1900	0,52632	100,0000

Tab. 14: Zastúpenie odpovedí A až H podľa jednotlivých krajov

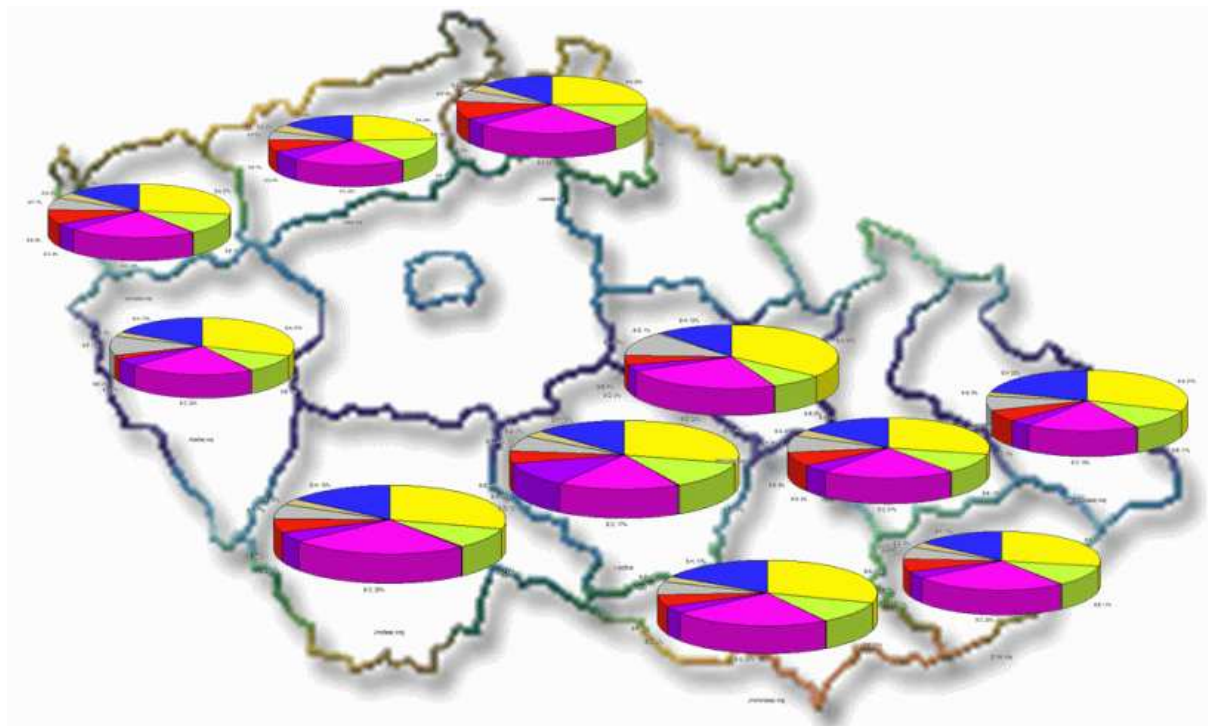
Kategorie	Kraj										
	Plzeňský	Jihomoravský	Ústecký	Jihočeský	Moravskoslezský	Karlovarský	Vysočina	Zlínský	Olomoucký	Liberecký	Pardubický
A	31	30	24	29	31	27	29	28	28	25	35
B	10	11	16	10	11	13	13	11	11	14	8
C	22	23	22	25	18	23	17	25	21	24	24
D	4	4	6	4	3	4	12	4	4	4	3
E	2	6	7	7	7	9	6	7	8	10	5
F	11	6	6	7	8	7	7	7	9	6	12
G	3	3	4	3	2	4	3	3	4	4	1
H	17	17	15	15	20	13	13	14	15	13	12

Graf. 2: Rozloženie početností odpovedí A až H v rámci celej ČR podľa jednotlivých krajov

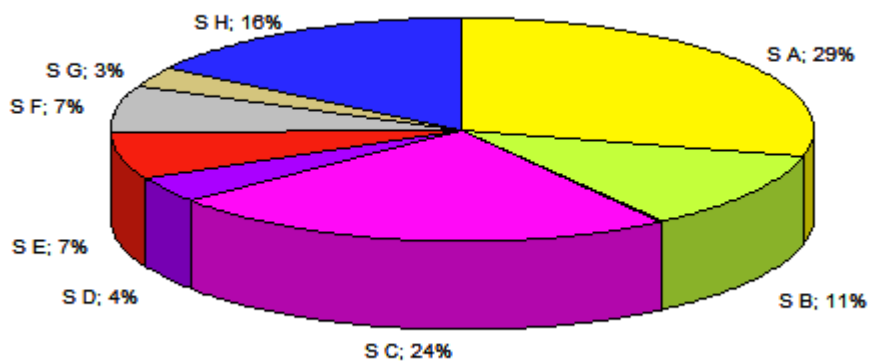

Graf. 3: Rozloženie odpovedí A až H v rámci celej ČR podľa jednotlivých krajov – mapa ČR

Graf. 4: % rozloženie odpovedí A až H

Z daných grafických vyjadrení je patrný výskyt najčastejších odpovedí - správania sa v kategóriách A, C a H. čo vyjadruje kamarádske správanie sa, žiadúce správanie sa, ale i správanie smerujúce k upútaniu pozornosti či už kladného alebo záporného charakteru.

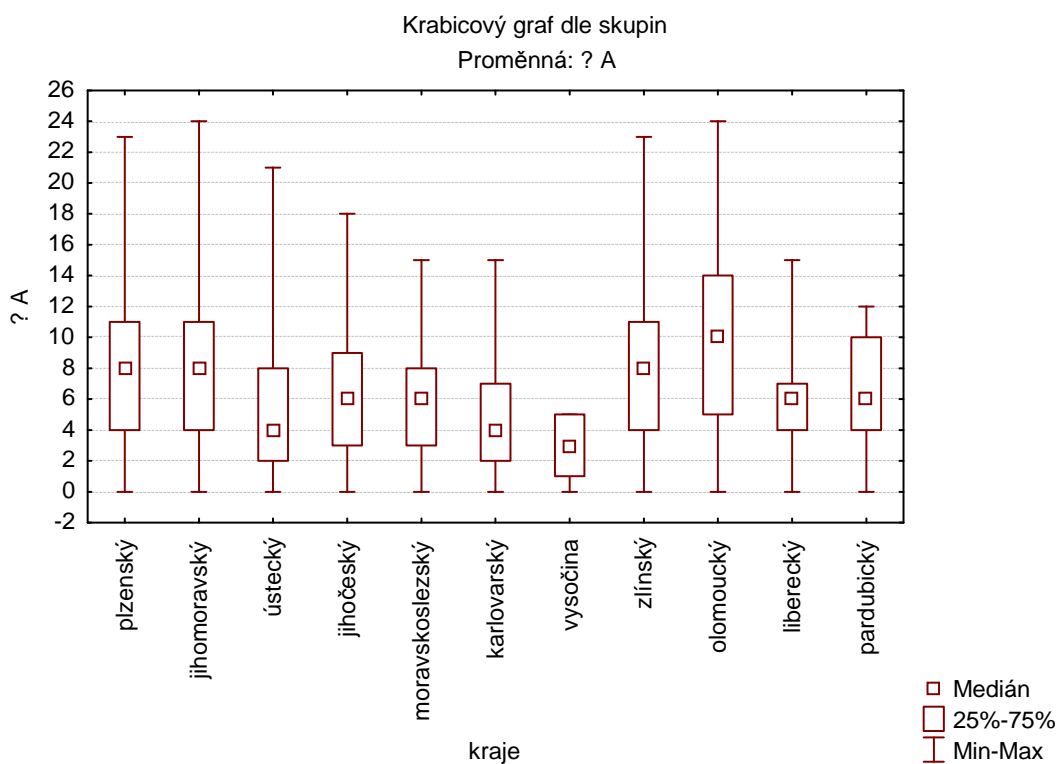
Z týchto dát je možné sledovať trendy kategórií správania sa v skúmaných školách. Je to veľmi dobrý ukazovateľ pre posúdenie vzťahov medzi jednotlivými kategóriami a ich subkategóriami.

Výsledky kategória A – Kamarádske chováni (kamarátske správanie sa)

Kategória A – kamarátske správanie sa je vyjadrením pozitívnych vzťahov k sebe a k iným žiakom v školskej triede. Vyjadruje obľúbenosť v školskej triede a určuje pozitívne voľby iným žiakom. Môže vyjadrovať i snahu stať sa pozitívnym lídrom v triede či ochrancu slabších. Kategória A vyjadruje index obľúbenosť. Obsahuje subkategórie:

A: KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ	
A.1	kamarádství obecné
A.2	kamarádství výbĕrové
A.3	ochotná pomoc
A.4	ochrana a zastání se

Graf. 5: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa krajov

Tab. 15: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii A

Závislá: ? A	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; ? A (List1 v dnes11) Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =124,3353 p =0,000			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
plzeňský	101	266	273452,5	1028,017
jihomoravský	102	662	671550,5	1014,427
ústecký	103	64	44932,5	702,070
jihocheský	104	284	231152,0	813,915
moravskoslezský	105	57	45573,0	799,526
karlovarský	106	166	115495,5	695,756
vysočina	107	7	2773,5	396,214
zlínský	108	213	226464,0	1063,211
olomoucký	109	119	140633,0	1181,790
liberecký	111	25	21328,5	853,140
pardubický	112	37	32595,0	880,946

Tab. 16: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie A

Závislá: ? A	Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.); ? A (List1 v dnes11) Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =124,3353 p =0,000									
	plzeňský R:1028,0	jihomoravský R:1014,4	ústecký R:702,07	jihocheský R:813,92	moravskoslezský R:799,53	karlovarský R:695,76	vysočina R:396,21	zlínský R:1063,2	olomoucký R:1181,8	liberecký R:853,14
plzeňský		1,000000	0,001089	0,000264	0,237871	0,000000	0,144850	1,000000	0,607113	1,000000
jihomoravský	1,000000		0,000751	0,000014	0,249942	0,000000	0,166104	1,000000	0,120202	1,000000
ústecký	0,001089	0,000751		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,000213	0,000001	1,000000
jihocheský	0,000264	0,000014	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	0,000029	0,000000	1,000000
moravskoslezský	0,237871	0,249942	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	0,069783	0,000837	1,000000
karlovarský	0,000000	0,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	0,000000	0,000000	1,000000
vysočina	0,144850	0,166104	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,085295	0,012743	1,000000
zlínský	1,000000	1,000000	0,000213	0,000029	0,069783	0,000000	0,085295		1,000000	1,000000
olomoucký	0,607113	0,120202	0,000001	0,000000	0,000837	0,000000	0,012743	1,000000		0,356003
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,356003	1,000000	
pardubický	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,196735	1,000000	1,000000

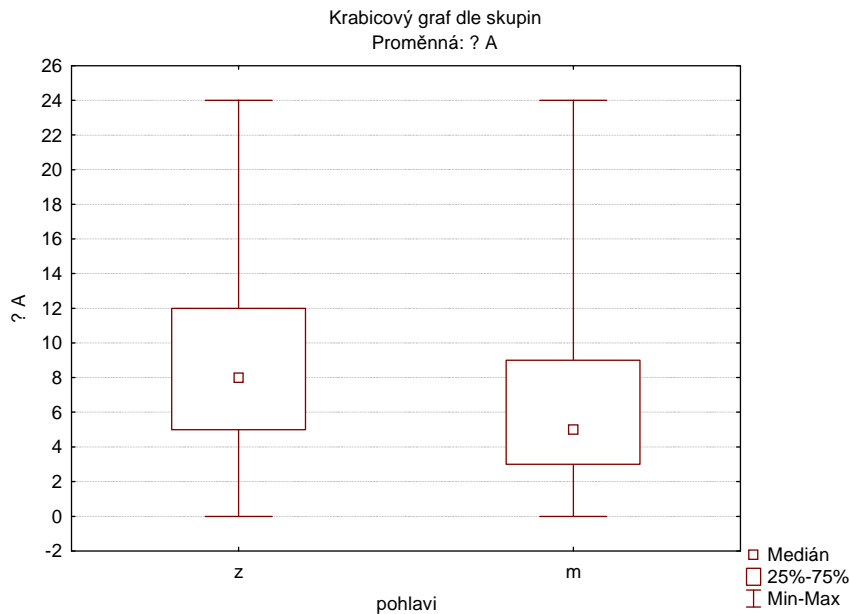
Porovnaním stredných hodnôt pri voľbe kategórie A vidíme jasné odlišnosti v stredných hodnotách predovšetkým v kraji Vysočina – vid' tabuľka č. 16. Tento kraj sa vymyká z priemerov odpovedí i preto, že je zastúpený najmenším počtom testovanej vzorky. Porovnaním pomocou neparametrického testu Kruskal-Wallisova ANOVA. Výsledok tohto testu nás núti zavrhnúť hypotézu o zhode stredných hodnôt. Podobný výsledok dostaneme keď použijeme Mediánový test. Mnohonásobným porovnávaním⁹ zisťujeme rozdiely medzi kraji. Je patrné, z výsledkov porovnávaní, že kraje sa medzi sebou líšia¹⁰ napr. Plzeňský kraj a Ústecký kraj, a pod. Graf č. 8 vyjadruje porovnanie odpovedí medzi pohlaviami. Zaujímavejším ukazovateľom je však porovnanie medzi triedami. I keď Kruskal-Wallisova ANOVA naznačuje rozdiely v stredných hodnotách metóda mnohonásobného porovnávaní

⁹ Na hladine významnosti 0,05.

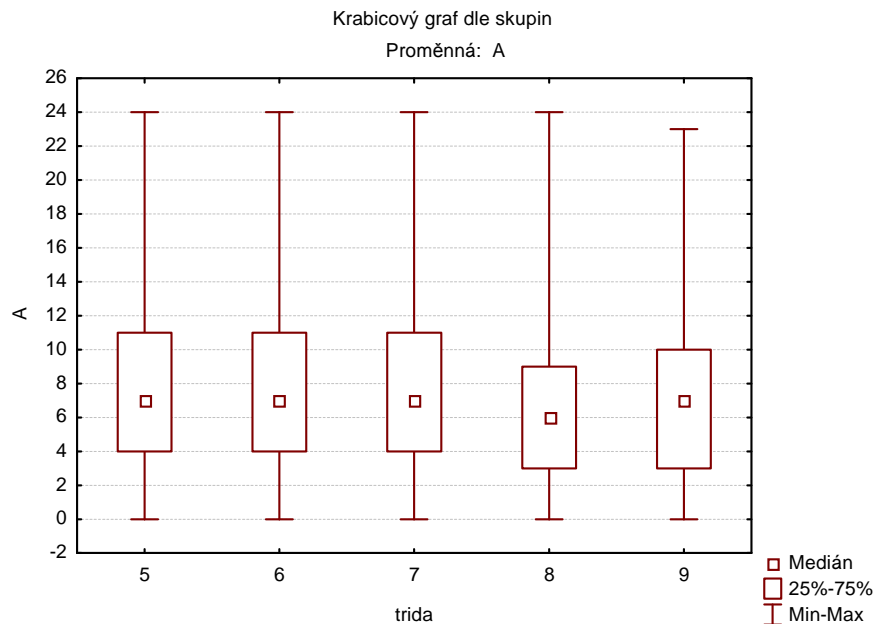
¹⁰ V tabuľke č. 16 označené červenou farbou.

nevykazuje štatisticky významné rozdiely medzi triedami. Je preto možné sa domnievať, že voľba A nie je nijak diferencovaná medzi ročníkmi, medzi pohlaviami je však štatisticky významný rozdiel vo zvolenej vzorke.

Graf 6: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa pohlavia

Graf 7: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa jednotlivých ročníkov

Tab. 17: Rozdiely pri voľbe kategórie A medzi jednotlivými ročníkmi

Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; A Nezávislá (grupovací) proměnná : trída Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 11,49839$ $p = ,0215$						
Závislá: A	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí		
5	5	296	293328,0	990,9730		
6	6	489	480733,0	983,0941		
7	7	459	444944,0	969,3769		
8	8	387	340117,5	878,8566		
9	9	269	246827,5	917,5743		

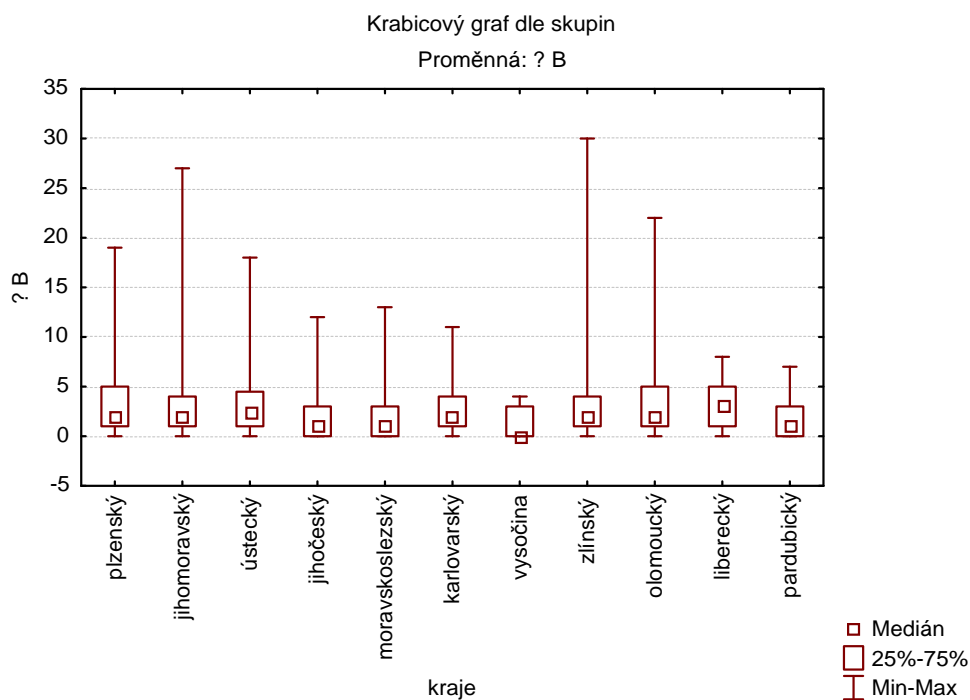
Výsledky kategória B – Podřídivé a sociálně neobratné chování (Podriadené správanie sa a sociálne neobratné správanie sa)

Kategória B - podriadené správanie sa a sociálne neobratné správanie sa je vyjadrením obáv z možných rizík správania sa iných členov školskej triedy voči jedincovi, ktorý tieto voľby v testoch uvádza a dostáva ich od iných testovaných osôb. Táto tendencia k obavám je úzko prepojená i so správaním sa samotného jedinca, ktorý je terčom provokácií a dostáva sa do outsiderovskej polohy v rozložený kolektívu. Správanie sa tohto typu je vyjadrované jedincovou plachosťou, inakosťou, prípadne i handicapom. Kategóriu B vyjadruje i prezentovaný index ohrozenia. Obsahuje subkategórie:

B: PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ	
B.1	projevy strachu, nejistoty a úzkosti
B.2	pasivní objekt fyzického násilí
B.3	objekt psychického ubližování a provokací
B.4	projevy nesamostatnosti a dětinskosti
B.5	osamělost
B.6	výrazná odlišnost

V prezentovaných grafoch a tabuľkách je viditeľný rozdiel medzi kraji v ČR a krajom Vysočina. Je to znova spôsobené nerovnomerným zastúpeným respondentov v skúmanej vzorke. Na základe štatistických údajov a za pomoci porovnávania pomocou neparametrického testu Kruskal-Wallisova ANOVA sú však výsledky v kategórii B trochu odlišné oproti kategórii A najmä v rozlíšení výsledkov dvojíc krajov. Významné štatistické rozdiely nie sú však viditeľné medzi ročníkmi ani za použitia mnohonásobného porovnávania.

Graf. 8: Porovnanie výberu voľby kategórie B podľa krajov

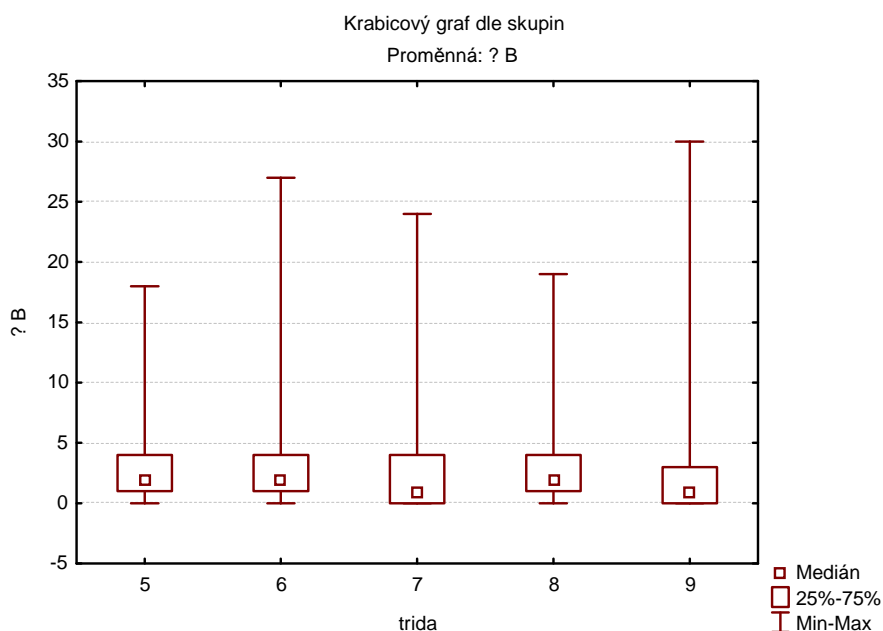
Tab. 18: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii B

Závislá: B	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; B Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: $H(10, N=1900) = 51,57037$ $p = ,0000$			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
plzenský	101	266	266182,5	1000,686
jihomoravský	102	662	625762,0	945,260
ústecký	103	64	71839,5	1122,492
jihočeský	104	284	237688,5	836,931
moravskoslezský	105	57	44714,5	784,465
karlovarský	106	166	153962,5	927,485
vysočina	107	7	4628,0	661,143
zlínský	108	213	219894,5	1032,369
olomoucký	109	119	126709,0	1064,782
liberecký	111	25	29006,5	1160,260
pardubický	112	37	25562,5	690,878

Tab. 19: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie B

Závislá: B	Vícenásobné porovnaní p hodnot (oboustr.): B Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =51,57037 p =,0000										
	plzenský R:1000,7	jihomoravský R:945,26	ústecký R:1122,5	jihocheský R:836,93	moravskoslezsk ý R:784,46	karlovarský R:927,48	vysočina R:661,14	zlínský R:1032,4	olomoucký R:1064,8	liberecký R:1160,3	pardubický R:690,88
plzenský		1,000000	1,000000	0,025770	0,381123	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,070908
jihomoravský	1,000000		0,747627	0,295669	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,333085
ústecký	1,000000	0,747627		0,009283	0,039426	0,863634	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,007664
jihocheský	0,025770	0,295669	0,009283		1,000000	1,000000	1,000000	0,004671	0,007855	0,260052	1,000000
moravskoslezský	0,381123	1,000000	0,039426	1,000000		1,000000	1,000000	0,134479	0,083281	0,236368	1,000000
karlovarský	1,000000	1,000000	0,863634	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,972465
vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,004671	0,134479	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	0,026093
olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,007855	0,083281	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	0,016159
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	0,260052	0,236368	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,052305
pardubický	0,070908	0,333085	0,007664	1,000000	1,000000	0,972465	1,000000	0,026093	0,016159	0,052305	

Graf. 9: Porovnanie výberu voľby kategórie B podľa jednotlivých ročníkov

Tab. 20: Početnosť pri voľbe kategórie B medzi jednotlivými ročníkmi

Závislá: B	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; B (List1 v dnes11) Nezávislá (grupovací) proměnná : trida Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =43,17701 p =,0000			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
5	5	296	306840,5	1036,623
6	6	489	494158,0	1010,548
7	7	459	399064,0	869,420
8	8	387	386060,5	997,572
9	9	269	219827,0	817,201

Tab. 21: Rozdiely pri voľbe kategórie B medzi jednotlivými ročníkmi

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.); B (List1 v dnes11) Nezávislá (grupovací) proměnná : trída Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =43,17701 p =,0000						
Závislá:	5	6	7	8	9	
B	R:1036,6	R:1010,5	R:869,42	R:997,57	R:817,20	
5		1,000000	0,000435	1,000000	0,000021	
6	1,000000		0,000755	1,000000	0,000034	
7	0,000435	0,000755		0,007125	1,000000	
8	1,000000	1,000000	0,007125		0,000345	
9	0,000021	0,000034	1,000000	0,000345		

Výsledky kategória C – Chování a vzhled poutající pozornost (Správanie sa a vzhľad pútajúci pozornosť)

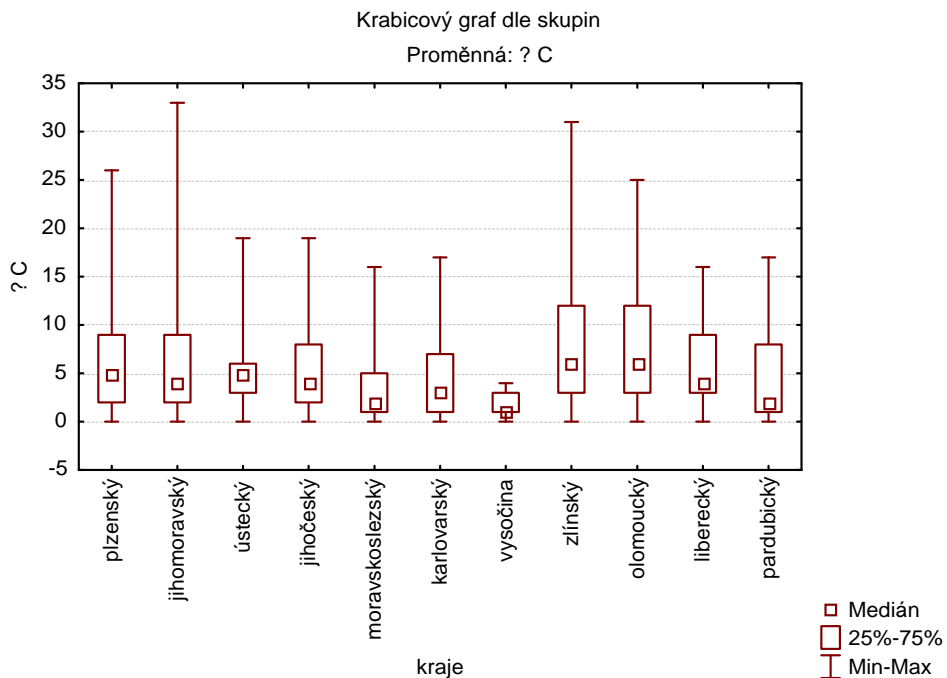
Kategória C – jedinci pútajúci pozornosť je typom správania, ktoré je možné prezentovať ako typ správania, ktorý sa prejavuje extrémnymi hodnotami. Na jednej strane je to túžba po obdive, ktorá vedie jedincov k tomuto typu správania. Na strane druhej je to povahová črta prejavujúca sa ako výsledok extrovertnej povahy, ktorý psychológia označuje ako cholerické či sangvinický typ. Táto kategória však môže zahŕňať i typ správania sa, ktorý je výsledkom rôznych ochorení mozgu človeka či psychických problémov. Vo výskumnej vzorke sme však s týmto faktorom nepočítali, ako o významnej premennej. Šlo nám primárne o správanie, ktoré narušuje harmonogram vyučovania a prejavuje sa formou vyrušovania, nadradenosti, snahy odlišiť sa od iných spolužiakov (najmä vo vyšších ročníkoch ZŠ) a provokácie „zaužívaných“ foriem správania. V neposlednom rade do tejto kategórie radíme i výrazné odlišnosti v anatomických prvkoch človeka (fyzická krása, anatomické zvláštnosti maskulatívne prvky, ženské prvky a pod.) či vek respondentov od 13 roku života. Výsledkom týchto úvah boli i určené subkategórie:

C: CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST	
C.1	projevy drzosti a rušivé chování
C.2	iniciátor legrace (třídní klaun)
C.3	extravagantní zevnějšek a vystupování
C.4	zvýšená potřeba být nejlepší, být "in"
C.5	atraktivní vzhled

V tejto kategórii správania sa uplatňujeme index nazvaný provokácia. Veľmi zaujímavým, i keď nie moc štatisticky významným rozdielom medzi kraji je viditeľne menšia voľba respondentov v krachoch moravskoslezský, ústecký, liberecký a pardubický.

Graf 10: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa krajov

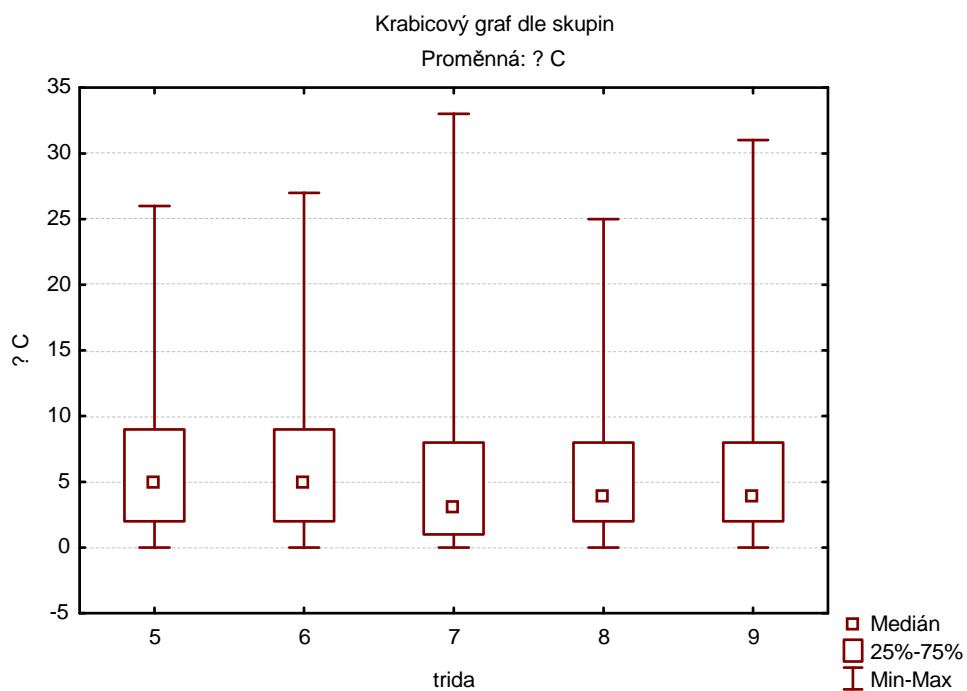
Tab. 22: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii C

Závislá: C	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; C Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =70,24494 p =,0000			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
plzenský	101	266	264744,5	995,280
jihomoravský	102	662	638400,5	964,351
ústecký	103	64	58056,5	907,133
jihočeský	104	284	254783,0	897,123
moravskoslezský	105	57	38126,5	668,886
karlovarský	106	166	131161,5	790,130
vysočina	107	7	3053,0	436,143
zlínský	108	213	232521,5	1091,650
olomoucký	109	119	131272,0	1103,126
liberecký	111	25	26175,0	1047,000
pardubický	112	37	27656,0	747,459

Tab. 23: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie C

Závislá: C	Vícenásobné porovnaní p hodnot (oboustr.): C Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =70,24494 p =,0000										
	plzenský R:995,28	jihomoravský R:964,35	ústecký R:907,13	jihočeský R:897,12	moravskoslezský R:668,89	karlovarský R:790,13	vysočina R:436,14	zlínský R:1091,7	olomoucký R:1103,1	liberecký R:1047,0	pardubický R:747,46
plzenský		1,000000	1,000000	1,000000	0,002519	0,008608	0,427683	1,000000	1,000000	1,000000	0,552235
jihomoravský	1,000000		1,000000	1,000000	0,005258	0,013958	0,620369	0,177324	0,608906	1,000000	1,000000
ústecký	1,000000	1,000000		1,000000	0,940807	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
jihočeský	1,000000	1,000000	1,000000		0,228381	1,000000	1,000000	0,005039	0,032165	1,000000	1,000000
moravskoslezský	0,002519	0,005258	0,940807	0,228381		1,000000	1,000000	0,000013	0,000049	0,223578	1,000000
karlovarský	0,008608	0,013958	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	0,000006	0,000112	1,000000	1,000000
vysočina	0,427683	0,620369	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,102730	0,097494	0,507091	1,000000
zlínský	1,000000	0,177324	1,000000	0,005039	0,000013	0,000006	0,102730		1,000000	1,000000	0,023518
olomoucký	1,000000	0,608906	1,000000	0,032165	0,000049	0,000112	0,097494	1,000000		1,000000	0,031511
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,223578	1,000000	0,507091	1,000000	1,000000		1,000000
pardubický	0,552235	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,023518	0,031511	1,000000	

Graf 11: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa ročníkov

Tab. 24: Početnosť pri voľbe kategórie C medzi jednotlivými ročníkmi

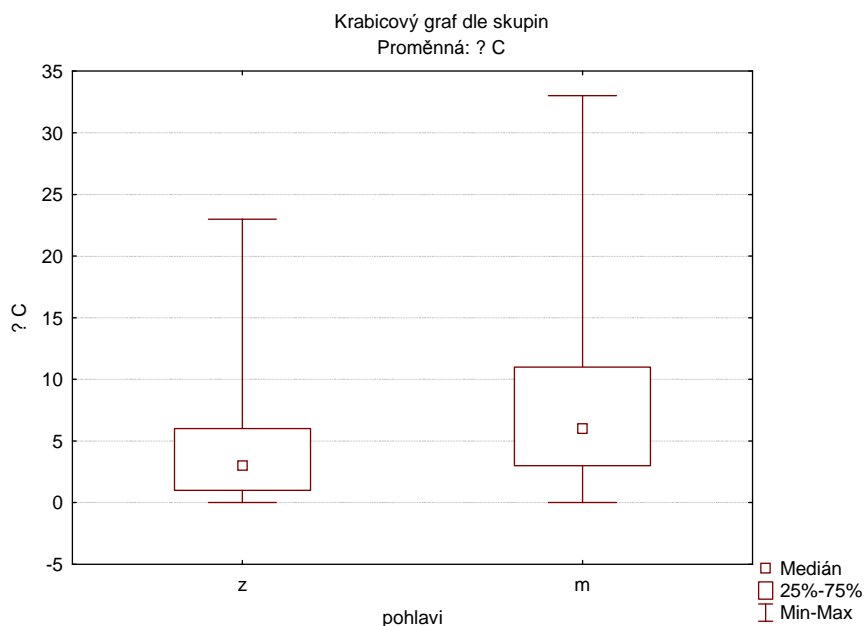
Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; C (List1 v dnes11)						
Nezávislá (grupovací) proměnná : trída						
Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =24,32060 p =,0001						
Závislá: C	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí		
5	5	296	300348,0	1014,689		
6	6	489	491648,5	1005,416		
7	7	459	393021,5	856,256		
8	8	387	375141,5	969,358		
9	9	269	245790,5	913,719		

Tab. 25: Rozdiely pri voľbe kategórie C medzi jednotlivými ročníkmi

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.); ? C (List1 v dnes11)						
Nezávislá (grupovací) proměnná : trída						
Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =24,32060 p =,0001						
Závislá: ? C	5	6	7	8	9	
	R:1014,7	R:1005,4	R:856,26	R:969,36	R:913,72	
5		1,000000	0,001071	1,000000	0,289033	
6	1,000000		0,000287	1,000000	0,276812	
7	0,001071	0,000287		0,028151	1,000000	
8	1,000000	1,000000	0,028151		1,000000	
9	0,289033	0,276812	1,000000	1,000000		

Kategória C v rozdieloch vykazuje štatisticky významné rozdiely (p-hodnota) i po spracovaní viacnásobného porovnávania v siedmej triede. Nasvedčuje tomu i nízka hodnota mediánu. Príčinou môžu byť vyššie popísané faktory zahrňujúce i vek respondentov. V súčasnej dobe nie je neobvyklým faktom, to že deti do školy idú i s jednoročným odstupom od zaužívaných tradícií (6 rok života). Štatisticky významné sú rozdiely i v pohlaví.

Graf 12: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa pohlavia

Výsledky kategória D – Vlivné chování (vplyvné správanie sa)

Kategória D – vplyvné správanie sa je charakterizované ako správanie sa, ktoré je obdobne ako v prípade kategórie C zastupované extrémnymi hodnotami. Na strane jednej sa jedná o infinitu k správaniu sa vyjadrenému ako obľúbenosť v triede, na strane druhej je extrém v podobe prejavov strachu hraničiaci s podvoleným sa jedincovi v triede. Čo umožňuje diagnostikovať symptómy sociálno-psychologických javov ako sú šikana a pod., ale i prejavov zvýšenej agresivity. Kategóriu D vyjadruje i prezentovaný index vplyvu.

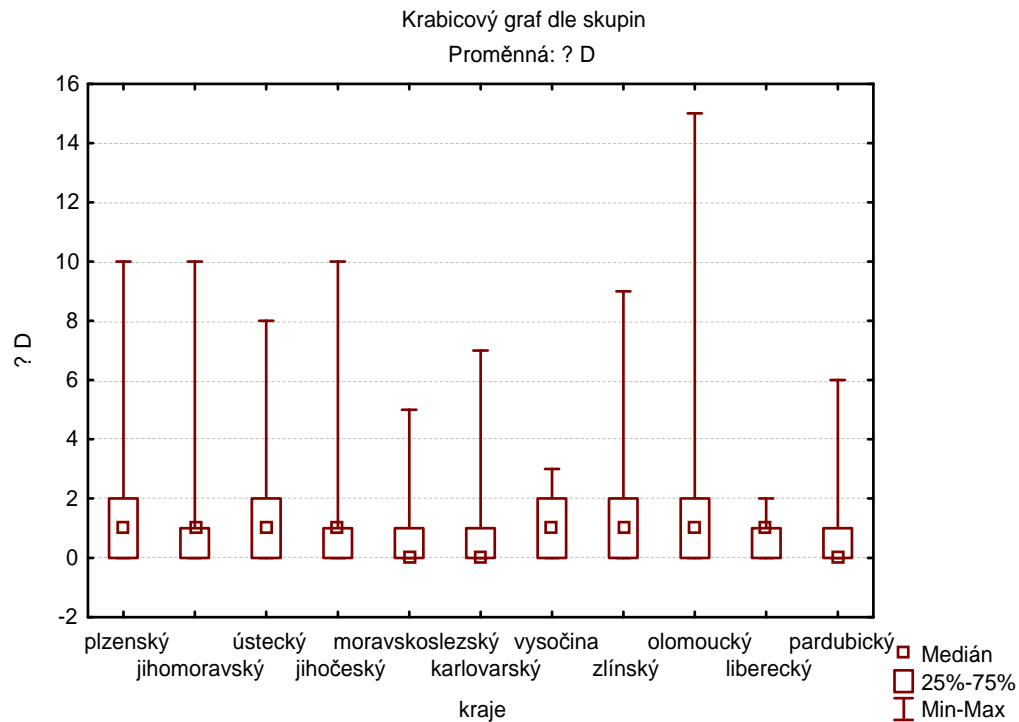
Tieto extrémny, ako i index sú vyjadrené subkategóriami:

D: VLVNÉ CHOVÁNÍ	
D.1	vůdce s pozitivním vlivem
D.2	vůdce s negativním vlivem

Z výsledkov sú patrné nízke štatistické rozdiely medzi jednotlivými krajmi čo vyjadruje relatívne rovnomerné rozdelenie odpovedí v celej „šírke mapy výskytu“¹¹. Čo môže poukazovať na jednoznačné voľby (N=2), alebo práve na menšiu ponuku subkategórií.

¹¹ Za šíрку mapy výskytu považujeme rozloženie po celej ČR

Graf 13: Porovnanie výberu voľby kategórie D podľa krajov

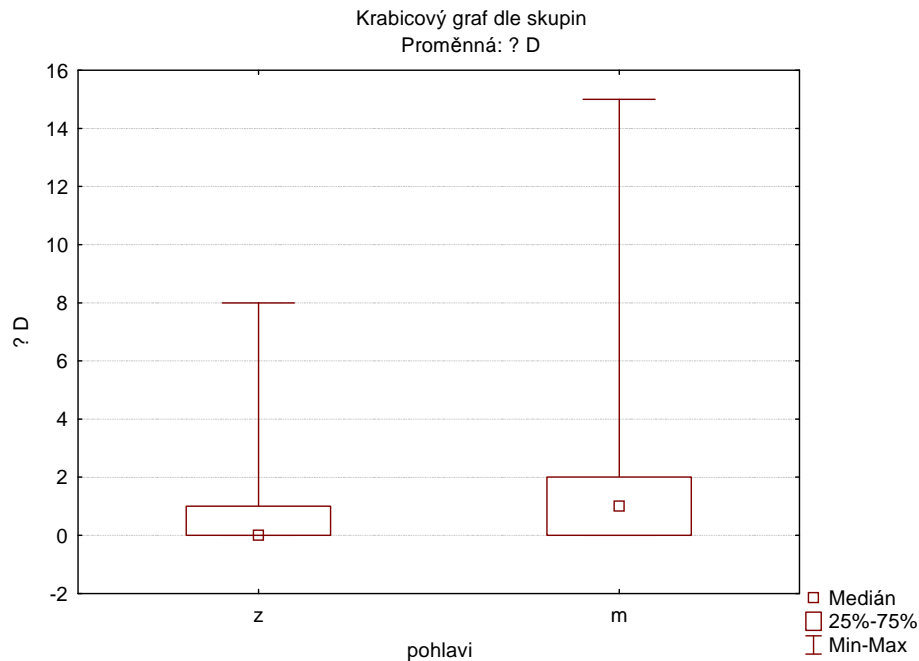

Tab. 26: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie D

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): D Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =33,09673 p =,0003											
Závislá: D	plzeňský R:996,35	jihomoravský R:933,62	ústecký R:1124,3	jihočeský R:946,19	moravskoslezský R:816,01	karlovarský R:844,20	vysočina R:1104,3	zlínský R:999,11	olomoucký R:1014,9	liberecký R:1064,6	pardubický R:746,22
plzeňský		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,277816	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,515106
jihomoravský	1,000000		0,435889	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
ústecký	1,000000	0,435889		1,000000	0,111737	0,028619	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,046579
jihočeský	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
moravskoslezský	1,000000	1,000000	0,111737	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
karlovarský	0,277816	1,000000	0,028619	1,000000	1,000000		1,000000	0,351173	0,526710	1,000000	1,000000
vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,351173	1,000000		1,000000	1,000000	0,530741
olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,526710	1,000000	1,000000		1,000000	0,509676
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000
pardubický	0,515106	1,000000	0,046579	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,530741	0,509676	1,000000	

Štatisticky významné rozdiely medzi jednotlivými triedami nie sú patrné a ani štatisticky významné. Významné rozdiely sú len vo voľbách odpovedí v kategórii D u pohlaví.

Graf 14: Porovnanie výberu voľby kategórie D podľa pohlavia

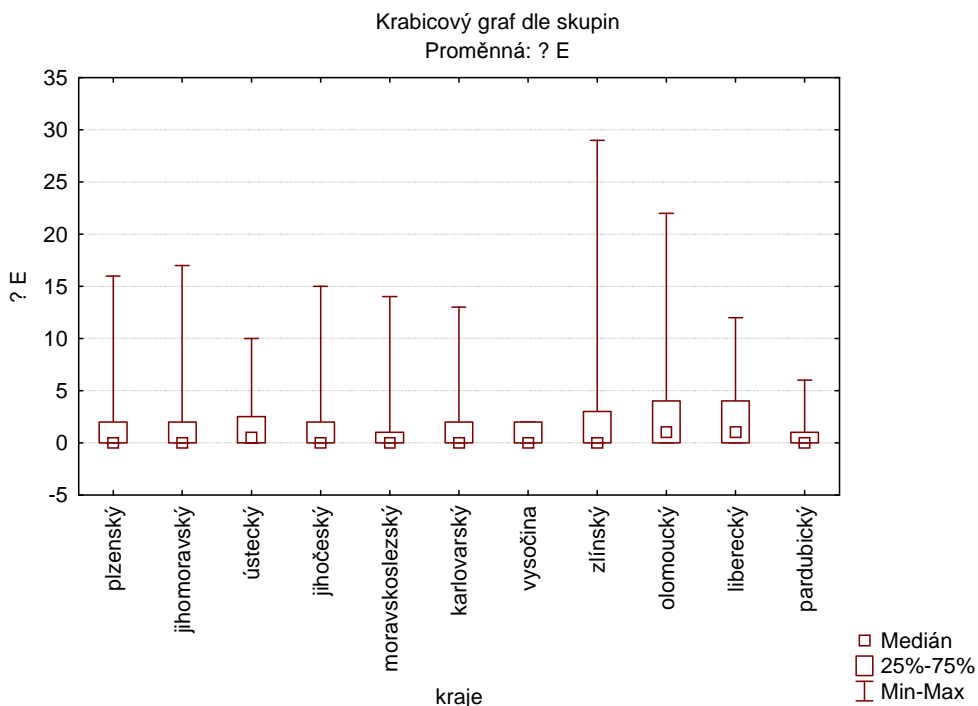
Výsledky kategória E – agresívne chovanie

Kategória E je prezentovaná ako kategória, ktorá popisuje a monitoruje v diagnostickom procese agresívne správanie sa. Toto správanie je prejavované prvkami agresie, fyzickým a psychickým napadáním a prvkami šikany. Prezentuje sa však i prehlídaním a odmietaním spolužiakov a prvkami správania sa, ktoré môžeme charakterizovať ako robenie drobných naschválov za účelom zosmiešnenia. Je prezentované indexom agresivity a vyjadrený v diagnostike formou subkategórií:

E: AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ	
E.1	fyzická agrese aktivní
E.2	verbální agrese
E.3	pasivně agresivní chování
E.4	agresivní chování prostřednictvím komunikačních technologií

Z výsledkov, ktoré sú prezentované v podobe štatistických údajov je najzaujímavejší fakt, že výsledky sú štatisticky rovnomerne rozložené, bez nejakých významných rozdielov až na olomoucký kraj. Tento kraj vykazuje vyššie stredné hodnoty.

Graf 15: Porovnanie výberu voľby kategórie E podľa krajov

Tab. 27: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie E

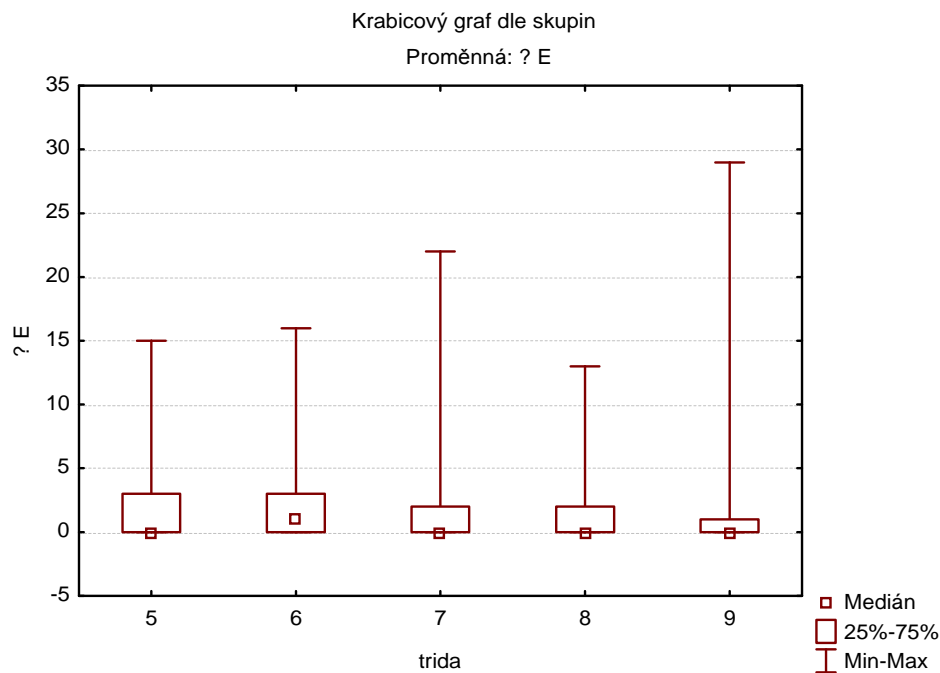
Závislá: E	Vícenásobné porovnání z' hodnot; E Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =28,23868 p =,0017										
	plzeňský R:924,32	jihomoravský R:945,71	ústecký R:999,77	jihočeský R:888,52	moravskoslezský R:836,52	karlovarský R:974,73	vysočina R:784,71	zlínský R:1003,3	olomoucký R:1091,9	liberecký R:1134,7	pardubický R:829,53
plzeňský		0,537060	0,987772	0,764768	1,096536	0,928980	0,664576	1,566414	2,770232	1,832920	0,984769
jihomoravský	0,537060		0,752754	1,469556	1,441881	0,609421	0,772343	1,333418	2,676815	1,690555	1,253625
ústecký	0,987772	0,752754		1,465495	1,633903	0,310178	0,984670	0,045610	1,083727	1,042607	1,502557
jihočeský	0,764768	1,469556	1,465495		0,653116	1,608413	0,494559	2,308881	3,395345	2,150726	0,615250
moravskoslezský	1,096536	1,441881	1,633903	0,653116		1,641060	0,235763	2,039030	2,890222	2,265563	0,060354
karlovarský	0,928980	0,609421	0,310178	1,608413	1,641060		0,897643	0,503611	1,778537	1,358942	1,455861
vysočina	0,664576	0,772343	0,984670	0,494559	0,235763	0,897643		1,037414	1,439837	1,491737	0,198175
zlínský	1,566414	1,333418	0,045610	2,308881	2,039030	0,503611	1,037414		1,411023	1,132374	1,778798
olomoucký	2,770232	2,676815	1,083727	3,395345	2,890222	1,778537	1,439837	1,411023		0,354120	2,541061
liberecký	1,832920	1,690555	1,042607	2,150726	2,265563	1,358942	1,491737	1,132374	0,354120		2,148401
pardubický	0,984769	1,253625	1,502557	0,615250	0,060354	1,455861	0,198175	1,778798	2,541061	2,148401	

Tab. 28: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii E

Závislá: E	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; E Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: $H(10, N=1900) = 28,23868$ $p = ,0017$			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
plzenský	101	266	245870,0	924,323
jihomoravský	102	662	626062,0	945,713
ústecký	103	64	63985,5	999,773
jihočeský	104	284	252340,5	888,523
moravskoslezský	105	57	47681,5	836,518
karlovarský	106	166	161806,0	974,735
vysočina	107	7	5493,0	784,714
zlínský	108	213	213711,5	1003,340
olomoucký	109	119	129940,5	1091,937
liberecký	111	25	28367,0	1134,680
pardubický	112	37	30692,5	829,527

Významnejšie rozdiely z pohľadu štatistiky nie sú teda patrné medzi kraji, ale veľmi významné sú medzi triedami. Použili sme K-W ANOVA a viacnásobné porovnávanie. Najvýznamnejšie rozdiely sú viditeľné v šiestej triede a v triedach piatej a deviatej. Veľmi výrazné rozdiely sú i vo voľbách odpovedí u pohlaví.

Graf 16: Porovnanie výberu voľby kategórie E podľa ročníkov

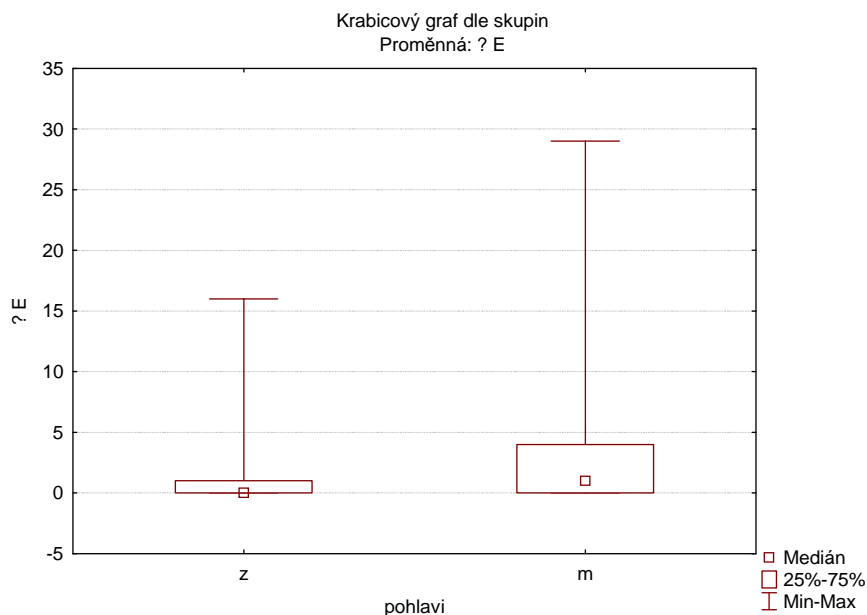
Tab. 29: Početnosť pri voľbe kategórie E medzi jednotlivými ročníkmi

Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; E						
Nezávislá (grupovací) proměnná : trída						
Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =34,23319 p =,0000						
Závislá: E	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí		
5	5	296	293117,0	990,260		
6	6	489	508345,0	1039,560		
7	7	459	420498,5	916,119		
8	8	387	357231,5	923,079		
9	9	269	226758,0	842,967		

Tab. 30: Rozdiely pri voľbe kategórie E medzi jednotlivými ročníkmi

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.); E						
Nezávislá (grupovací) proměnná : trída						
Kruskal-Wallisův test: H (4, N= 1900) =34,23319 p =,0000						
Závislá: E	5	6	7	8	9	
	R:990,26	R:1039,6	R:916,12	R:923,08	R:842,97	
5		1,000000	0,698547	1,000000	0,014368	
6	1,000000		0,005360	0,018049	0,000024	
7	0,698547	0,005360		1,000000	0,824810	
8	1,000000	0,018049	1,000000		0,658406	
9	0,014368	0,000024	0,824810	0,658406		

Graf 17: Porovnanie výberu voľby kategórie E podľa pohlavia

Výsledky kategória F – Únikové chování (únikové správanie sa)

Kategória F vyjadruje únikové správanie, ktoré je prezentované indexom úniku.

Vyjadrujeme ho subkategóriami:

F: ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ	
F.1	častá absence
F.2	denní snění a netečnost

Táto kategória je najviac vyrovnaná a po stránke štatistického spracovania dát neobsahuje žiadne štatisticky významné rozdiely. Je to zapríčinené malou škálou (repertoárom) subkategórií. Príčinou môže byť i nezrozumiteľnosť v piktogramoch a charakteristikách tejto kategórie.

Výsledky kategória G – Situační a snadno ovlivnitelné chování (situačné a ľahko ovplyvnilné správanie sa)

Kategória G vyjadruje správanie sa, ktoré sa prezentuje ako prenechávanie aktivity silnejším.

Táto aktivita je však prenechávaná pod vplyvom silnejších spolužiakov. Jedná sa i o prvky určitých služieb, ako sú pomoc pri podvádzaní pri písomných prácach, nosenie informácií či služba vo význame odovzdávania vecí a pod. Z toho pramení i možnosť ublížiť iným, ktorý nie sú až tak silnejší ako jedinec „prijímajúci“ od iných. Čím sa dané správanie môže opakovať vždy po vplyve silnejšieho jedinca. Nejedná sa však o fyzické ataky, ale o pridávanie sa k skupine agresorov a využívanie ich zázemia. Index ovplyvnilnosti je prezentovaný subkategóriami:

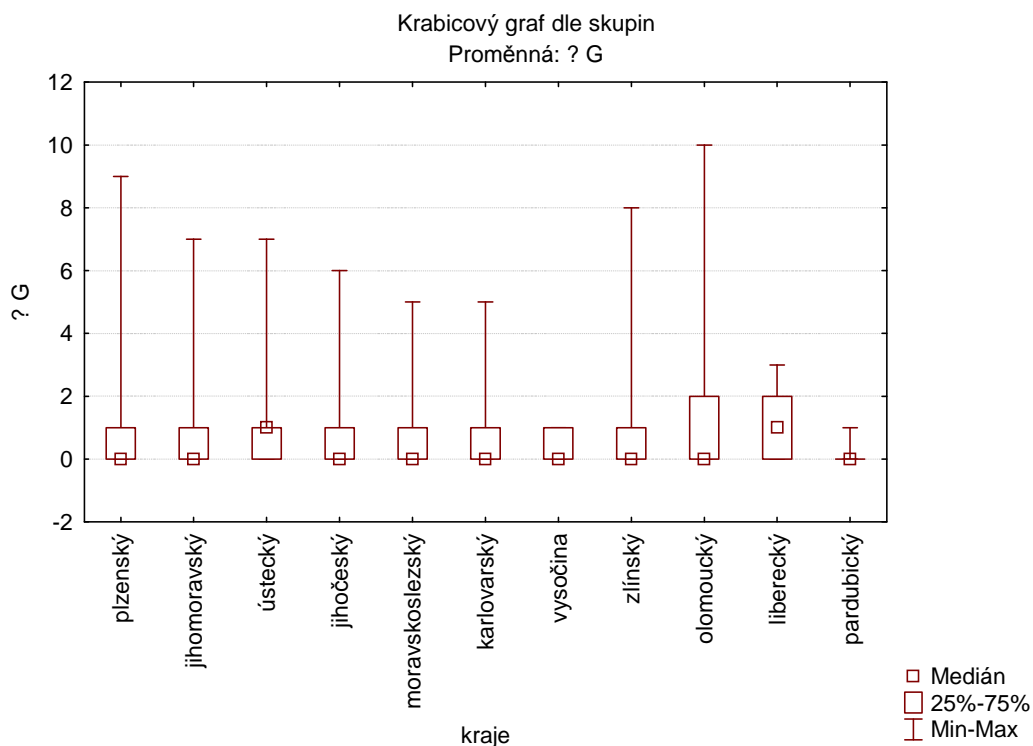
G: SITUAČNÍ A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ	
G.1	podřízenost a lokajství
G.2	jedinci s dvojrolí (oběť i agresor)
G.3	spoluúčast na skupinovém ubližování

Štatisticky významné rozdiely nie sú viditeľné. Menšie rozdiely sú viditeľné medzi pardubickým krajom a zlínskym krajom, ako i ústeckým a jihomoravským. Viditeľné je to i v krabicovom grafe stredných hodnôt. Medzi pohlaviami sú patrné štatisticky významné rozdiely v odpovediach. Medzi ročníkmi nie sú štatisticky významné rozdiely. Príčinou môžu byť obdobné faktory ako v kategórii F (2.2.7.6).

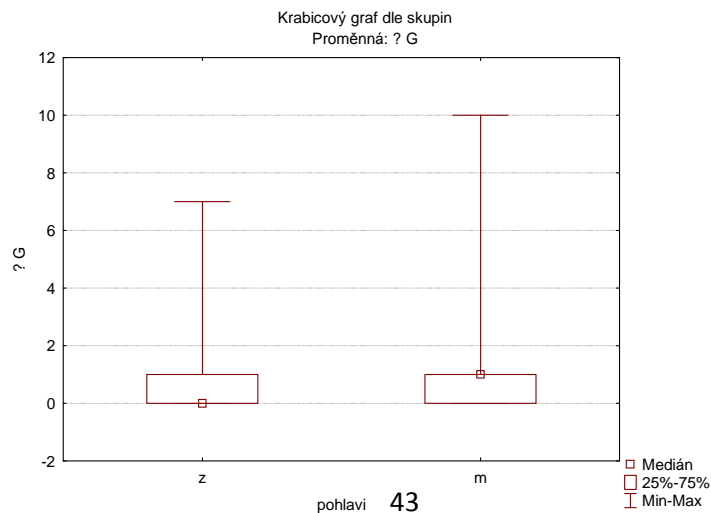
Tab. 31: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie G

Závislá: G	Vícenásobné porovnaní p hodnot (oboustr.): G Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900)=42,63605 p =,0000										
	plzenský R:945,86	jihomoravský R:958,69	ústecký R:1100,3	jihocheský R:882,44	moravskoslezsk ý R:817,67	karlovarský R:931,72	vysočina R:788,36	zlínský R:1008,3	olomoucký R:1058,2	liberecký R:1087,3	pardubický R:648,58
plzenský		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,110761
jihomoravský	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,045092
ústecký	1,000000	1,000000		0,226008	0,257238	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,003686
jihocheský	1,000000	1,000000	0,226008		1,000000	1,000000	1,000000	0,624272	0,184309	1,000000	0,810465
moravskoslezský	1,000000	1,000000	0,257238	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	0,357310	1,000000	1,000000
karlovarský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,249089
vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,624272	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	0,012742
olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,184309	0,357310	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	0,004013
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,110599
pardubický	0,110761	0,045092	0,003686	0,810465	1,000000	0,249089	1,000000	0,012742	0,004013	0,110599	

Graf 18: Porovnanie výberu voľby kategórie G podľa krajov

Graf 19: Porovnanie výberu voľby kategórie G podľa pohlavia

Výsledky kategória H – Spoločensky žiadoucí chování (spoločensky požadované správanie)

Kategória H - spoločensky požadované správanie je vyjadrením pozitívnych prvkov v správaní. Správanie tohto typu sa prejavuje formou slušnosti, formou plnenia si svojich študijných povinností, ako i plnenie si povinností v iných odvetviach ľudskej činnosti. Môže vytvárať však i „živnú pôdu“ pre kategórie správania B a D, ale i E. Prejavuje sa indexom úspešnosti a subkategóriami:

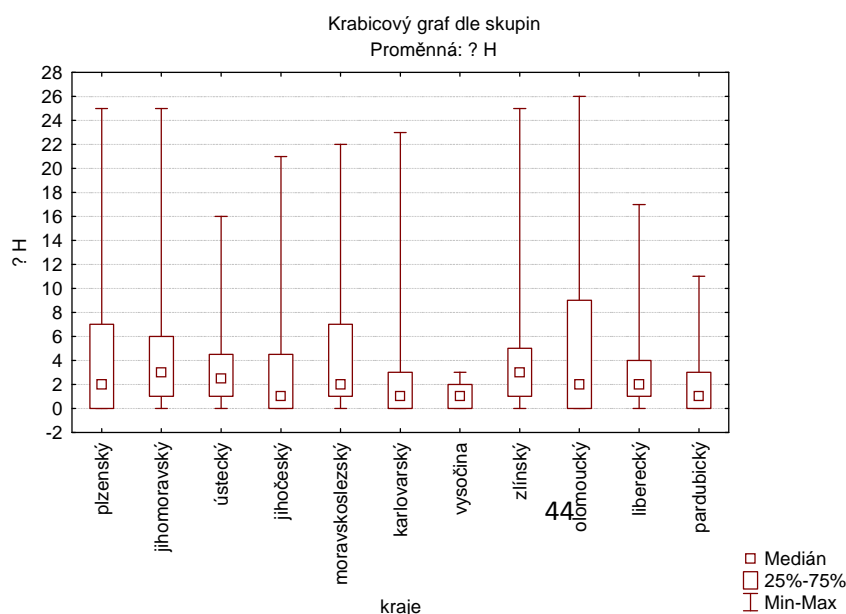
H: SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ	
H.1	slušné chování
H.2	školní nebo mimoškolní úspěšnost

Z výsledkov štatistického spracovania dát konštatujeme, že významnými sú najmä rozdiely medzi voľbou odpovedí u pohlaví. U školských tried sú významne odlišné odpovede u piatej triedy. Pri spracúvaní dát u odpovedí podľa pohlavia sme použili Mann- Whitey U-test.

Tab. 32: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie H

Závislá: H	Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): H Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900)=60,67675 p =,0000									
	plzenský R:980,90	jihomoravský R:1017,4	ústecký R:966,00	jihocheský R:831,77	moravskoslezský R:956,32	karlovarský R:752,81	vysočina R:675,29	zlínský R:1028,7	olomoucký R:1008,9	liberecký R:927,98
plzenský		1,000000	1,000000	0,079446	1,000000	0,001447	1,000000	1,000000	1,000000	0,459866
jihomoravský	1,000000		1,000000	0,000101	1,000000	0,000002	1,000000	1,000000	1,000000	0,095221
ústecký	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	0,454583	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
jihocheský	0,079446	0,000101	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	0,004126	0,171165	1,000000
moravskoslezský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,862190	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
karlovarský	0,001447	0,000002	0,454583	1,000000	0,862190		1,000000	0,000066	0,005604	1,000000
vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000
zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,004126	1,000000	0,000066	1,000000		1,000000	0,111196
olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,171165	1,000000	0,005604	1,000000	1,000000		0,349066
liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	
pardubický	0,459866	0,095221	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,111196	0,349066	1,000000

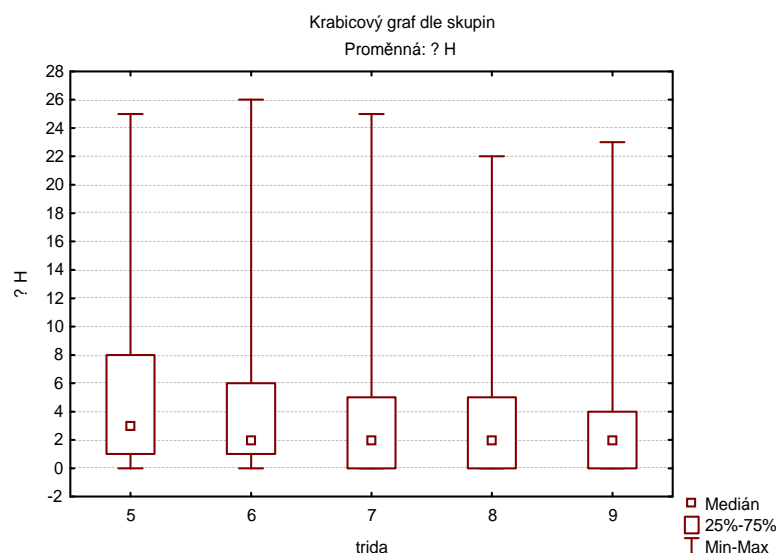
Graf 20: Porovnanie výberu voľby kategórie H podľa krajov

Tab. 33: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii H

Závislá: H	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; H Nezávislá (grupovací) proměnná : kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N= 1900) =60,67675 p =,0000			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. Pořadí
plzenský	101	266	260918,5	980,897
jihomoravský	102	662	673513,0	1017,391
ústecký	103	64	61824,0	966,000
jihočeský	104	284	236223,0	831,771
moravskoslezský	105	57	54510,5	956,325
karlovarský	106	166	124966,0	752,807
vysočina	107	7	4727,0	675,286
zlínský	108	213	219110,0	1028,685
olomoucký	109	119	120058,0	1008,891
liberecký	111	25	23199,5	927,980
pardubický	112	37	26900,5	727,041

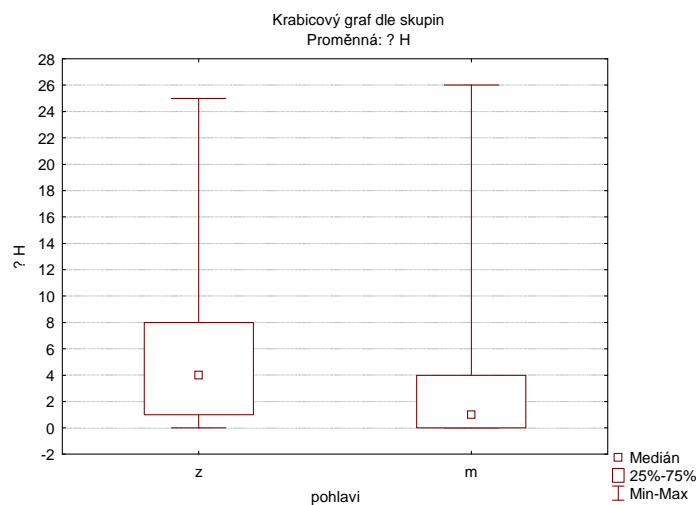
Graf 21: Porovnanie výberu voľby kategórie H podľa jednotlivých ročníkov

Tab. 34: Štatisticky významné rozdiely medzi pohlaviami - Mann-Whitney U test - v kategórii H

Proměnná	Dle proměn. pohlavi Označené testy jsou významné na hladině p <,05000								
	Sčt poř. z	Sčt poř. m	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.	N platn. z	N platn. m
A	1013109	792841	317041,0	11,2020	0,000000	11,2263	0,000000	925	975
B	873152	932798	444877,0	-0,5070	0,612162	-0,5146	0,606820	925	975
C	733197	1072754	304921,5	-12,2159	0,000000	-12,2558	0,000000	925	975
D	840304	965646	412029,0	-3,2551	0,001134	-3,4982	0,000469	925	975
E	741593	1064357	313318,0	-11,5134	0,000000	-12,8354	0,000000	925	975
F	869169	936782	440893,5	-0,8403	0,400766	-0,8845	0,376421	925	975
G	775022	1030929	346746,5	-8,7167	0,000000	-9,8831	0,000000	925	975
H	1031648	774302	298502,0	12,7530	0,000000	12,9126	0,000000	925	975

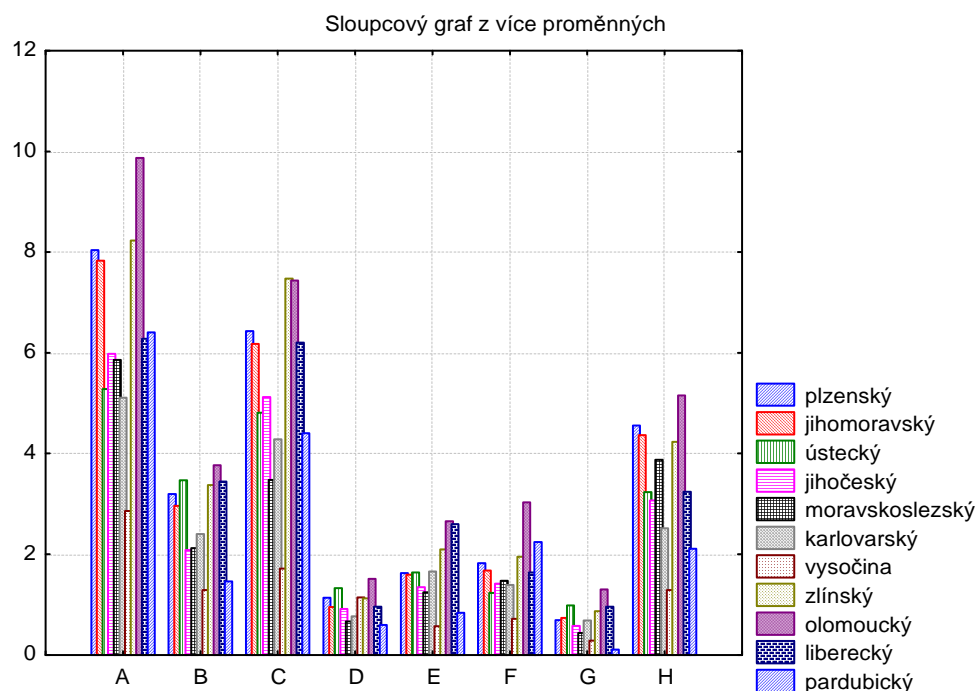
Graf 22: Porovnanie výberu voľby kategórie H podľa pohlavia

Závery – zhrnutie výsledkov štatistický súhrn

V rámci záverov vo forme zhrnutí a výsledkov uvádzame i celkové štatistické údaje viacerých premenných za jednotlivé kraje (graf č. 25). Z tohto grafu sú patrné i sumy odpovedí, ktoré sa viažu k jednotlivým kategóriám. Prevládajú odpovede na otázky viažuce sa ku kategóriám A, C, B a H. Prevláda teda, v odpovediach respondentov, snaha po spoločensky prijateľnom správaní, kamarátske správanie, ale i mierne negatívne správanie charakterizované ako upútavanie pozornosti. Toto však môže byť brané ako forma prejavu správania sa v puberte, ale i smerovanie k prejavom s prvkami agresivity a odvracania pozornosti od aktuálnych problémov v prežívaní daného obdobia života, zdravotných problémov či problémov v iných sociálnych skupinách (rodina a pod), ktorých je členom respondent.

Graf 23: Porovnanie priemerov podľa jednotlivých krajov

Tab. 35: Štatisticky významné rozdiely medzi kategóriami - Mann-Whitney U test

Mann-Whitneyův U test (List1 v dnes11)									
Dle proměn. škola typ									
Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$									
Proměnná	Sčt poř. zs	Sčt poř. ss	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.	N platn. zs	N platn. ss
A	1735192	70758,00	32257,00	-4,60916	0,000004	-4,61917	0,000004	1845	55
B	1742237	63713,00	39302,00	-2,85204	0,004344	-2,89496	0,003792	1845	55
C	1737796	68154,00	34861,00	-3,95969	0,000075	-3,97264	0,000071	1845	55
D	1752959	52991,00	50024,00	-0,17783	0,858855	-0,19111	0,848439	1845	55
E	1748727	57223,00	45792,00	-1,23335	0,217446	-1,37497	0,169143	1845	55
F	1746715	59235,00	43780,00	-1,73517	0,082712	-1,82656	0,067767	1845	55
G	1757528	48422,50	46882,50	0,96136	0,336370	1,09000	0,275712	1845	55
H	1738106	67844,50	35170,50	-3,88250	0,000103	-3,93109	0,000085	1845	55

Závěry - možnosti opatření

Vo výskumnom šetrení sme analyzovali výsledné odpovede respondentov za použitia komplexnej diagnostiky firmy Socioklima. Dotazníkové šetrenie v záveroch poodhalilo mnoho výsledkov, ktoré je možné zhrnúť v podobe konkrétnych odpovediach vid' kapitoly 2.2.7 a 2.2.8 v konkrétnej analýze – deskriptíve výsledkov. V celkovom meradle výsledkov prevláda – v konkrétnych (voľbách) odpovediach respondentov, snaha po spoločensky prijateľnom správaní, kamarátske správanie, ale i mierne negatívne správanie

charakterizované ako upútavanie pozornosti. Tieto prejavy berieme ako formu sebareprezentovania (s ohľadom na vek respondentov) prejavu správania sa v puberte, ale i smerovanie k prejavom s prvkami agresivity a odvracania pozornosti od aktuálnych problémov v prežívaní daného obdobia života, zdravotných problémov či problémov v iných sociálnych skupinách (rodina a pod), ktorých je členom respondent. K týmto odpovediam sa viažu i odporúčenia ako výstupy záverov k ďalšiemu výskumu:

- rozšíriť možnosti základných otázok (Jak se vidím já ?, Jak mě vidí druzí ?, Kým bych chtěl být?, Kým bych nechtěl být?) o otázky týkajúce sa sebarepresadzovania.
- rozšíriť „paletu“ testových úloh – testov o testy s animačnými prvkami pre nižšie ročníky a vekové koherenty
- spracovať komplexný materiál k používaniu testových úloh a k jednoduchej analýze – manuál (príručka k užívaniu testov)
- spracovať propagačný materiál v systéme PR managementu pre vedenie kraja, školy a mesta
- rozšíriť možnosti o tvorbu a overovanie testových úloh – testov zameraných na validitu a reliabilitu už stávajúcich testov – nie je možné na základe testov stávajúcich vykonať reliabilitu a validitu testu pre účel celej republiky
- upresniť v ďalšej fázy výskumu vzorku zo všetkých krajov v ČR
- realizovať náhodný výber špecifickej vzorky z už stávajúcej a zrovnať výsledky na úrovni jednotlivých krajov¹² - odbor školstva na úrovni kraja kvalita školy v „needukačných„ činnostiach
- realizovať náhodný výber špecifickej vzorky z už stávajúcej a zrovnať výsledky na úrovni mesta¹³ - odbor školstva na úrovni mesta kvalita školy v „needukačných“¹⁴ „ činnostiach
- realizovať náhodný výber špecifickej vzorky z už stávajúcej a zrovnať výsledky na úrovni školy v jednotlivých ročníkoch¹⁵ - na úrovni vedenia školy - kvalita školy v „needukačných„ činnostiach
- špecifikovať konkrétne výstupy analýz v línii: žiak, trieda, škola, región, ČR

---

¹² Využitie na porovnávanie škôl v konkrétnom kraji, rozšírenie analýz a možností využitia nástrojov firmy socioklima

¹³ Využitie na porovnávanie škôl v konkrétnom meste, rozšírenie analýz a možností využitia nástrojov firmy socioklima

¹⁴ Needukačné činnosti sú myslené činnosti prevencie, poradenstva apod.

¹⁵ Využitie na porovnávanie tried v danej škole rozšírenie analýz a možností využitia nástrojov firmy socioklima

- špecifikovať komplexný systém následných opatrení v poradenskom procese
- špecifikovať e-learningové formy poradenstva
- špecifikovať konkrétne výstupy pre zástupcov školy - poradenstvo, administratívu škôl – odbory školstva, na kraji v meste a pod.
- v ďalších výskumných aktivitách zohľadniť i štrukturálne a sociálne faktory¹⁶ - návrhy možností evaluácie a autoevaluácie školy.
- v ďalších výskumných aktivitách využívať i prvky sekundárnej analýzy a metaanalýzy – napr. genderové rozdiely odpovedí a pod.

---

¹⁶ Štrukturálne faktory – dostupnosť systému vzdelávania výchovných aspektov, sociálne faktory – ekonomická situácia školy a pod.

Použitá literatura

- BURDEN, R.L., FRASER, B.J. Use of Classroom Environment Assessment in School Psychology - A British Perspective. *Psychology in the School*, 30, 1993, s. 232-240.
- DODD, A.W. Creating a Climate for Learning - Making the Classroom More Like an Ideal Home. *NASSP Bulletin*, 81, 1997, č.589, s.10-16. *Education*, 77, 1993, č.1, s.1-24.
- HORKÁ, H. *Výchova pro 21.století*. Brno: Paido, 2000.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001.
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 28275/2000-22
- FRASER, B.J., TREAGUST, D.F. Validity and Use of an Instrument for Assessing Classroom Psychosocial Environment in Higher Education. *Higher Education*, 15, 1986, č.1/2, s.37-57.
- FRASER, B.J., WILLIAMSON, J.C., TOBIN, K.G.: Use of Classroom and School Climate Scales in Evaluating Alternative High Schools. *Teaching and Teacher Education*, 3, 1987, č.3, s.219-231.
- KLUSÁK, M., ŠKALOUDOVÁ, A. Školní klima z perspektivy žáků. In: Kučera, M. et al. *Co se v mládí naučíš*. Praha, Pedagogická fakulta UK 1992, s.197-226.
- LAŠEK, J., MAREŠ, J. Jak změřit sociální klima školní třídy? *Pedagogická revue*, 43, 1991, č.6, s.401-410.
- SAMUHELOVÁ, M. Komunikační klima - ako problém výskumný a reálny. In: Svatoš, T., Mareš, J. (Eds.) *Pedagogická interakce a komunikace*. Hradec Králové, Gaudeamus, 1993, s.85-90.
- JEŽEK, S. (Ed.) *Psychosociální klima školy I*. Brno, 2003.
- JEŽEK, S. (Ed.) *Psychosociální klima školy II*. Brno, 2004.
- JEŽEK, S. (Ed.) *Psychosociální klima školy III*. Brno, 2005.
- URBÁNEK, P. Měření klimatu školy a učitelského sboru v českém prostředí základní školy. (Příprava aplikace dotazníku OCDQ-RS.) In *Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání. 11. výroční mezinárodní konference ČAPV. Sborník referátů* [CD-ROM]. Brno : Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2003.
- URBÁNEK, P. K metodologickým otázkám měření klimatu učitelských sborů. In: JEŽEK, S. (Ed.): *Psychosociální klima školy I*. Brno : MSD 2003b, s. 123-134.

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľky:

- Tab. 1: Zastúpenie mužov (chlapcov) a žien (dívek) vo výskumnej vzorke
- Tab. 2: Zastúpenie jednotlivých ročníkov vo výskumnej vzorke
- Tab. 3: Zastúpenie žiakov v jednotlivých školách vo výskumnej vzorke
- Tab. 4: Zastúpenie jednotlivých krajov vo výskumnej vzorke
- Tab. 5: Zastúpenie odpovedí A až H všetkých skupín spoločne
- Tab. 6: Zastúpenie odpovedí A – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 7: Zastúpenie odpovedí B – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 8: Zastúpenie odpovedí C – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 9: Zastúpenie odpovedí D – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 10: Zastúpenie odpovedí E – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 11: Zastúpenie odpovedí F – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 12: Zastúpenie odpovedí G – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 13: Zastúpenie odpovedí H – frekvenčná tabuľka početností
- Tab. 14: Zastúpenie odpovedí A až H podľa jednotlivých krajov
- Tab. 15: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii A
- Tab. 16: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie A
- Tab. 17: Rozdiely pri voľbe kategórie A medzi jednotlivými ročníkmi
- Tab. 18: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii B
- Tab. 19: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie B
- Tab. 20: Početnosť pri voľbe kategórie B medzi jednotlivými ročníkmi
- Tab. 21: Rozdiely pri voľbe kategórie B medzi jednotlivými ročníkmi
- Tab. 22: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii C
- Tab. 23: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie C
- Tab. 24: Početnosť pri voľbe kategórie C medzi jednotlivými ročníkmi
- Tab. 25: Rozdiely pri voľbe kategórie C medzi jednotlivými ročníkmi
- Tab. 26: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie D
- Tab. 27: Rozdiely medzi krajmi pri voľbe kategórie E
- Tab. 28: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii E
- Tab. 29: Početnosť pri voľbe kategórie E medzi jednotlivými ročníkmi

Tab. 30: Rozdiely pri voľbe kategórie E medzi jednotlivými ročníkmi

Tab. 31: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie G

Tab. 32: Rozdiely medzi kraji pri voľbe kategórie H

Tab. 33: Porovnanie stredných hodnôt v kategórii H

Tab. 34: Štatisticky významné rozdiely medzi pohlaviami- Mann-WhitneyU test - v kategórii H

Tab. 35: Štatisticky významné rozdiely medzi kategóriami - Mann-Whitney U test

Grafy:

Graf. 1: Dvojrozmerné rozdelenie tried a pohlaví

Graf. 2: Rozloženie početností odpovedí A až H v rámci celej ČR podľa jednotlivých krajov

Graf. 3: Rozloženie odpovedí A až H v rámci celej ČR podľa jednotlivých krajov – mapa ČR

Graf. 4: % rozloženie odpovedí A až H

Graf. 5: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa krajov

Graf. 6: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa pohlavia

Graf. 7: Porovnanie výberu voľby kategórie A podľa jednotlivých ročníkov

Graf. 8: Porovnanie výberu voľby kategórie B podľa krajov

Graf. 9: Porovnanie výberu voľby kategórie B podľa jednotlivých ročníkov

Graf. 10: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa krajov

Graf. 11: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa jednotlivých ročníkov

Graf. 12: Porovnanie výberu voľby kategórie C podľa pohlavia

Graf. 13: Porovnanie výberu voľby kategórie D podľa krajov

Graf. 14: Porovnanie výberu voľby kategórie D podľa pohlavia

Graf. 15: Porovnanie výberu voľby kategórie E podľa krajov

Graf. 16: Porovnanie výberu voľby kategórie E jednotlivých ročníkov

Graf. 17: Porovnanie výberu voľby kategórie E podľa pohlavia

Graf. 18: Porovnanie výberu voľby kategórie G podľa krajov

Graf. 19: Porovnanie výberu voľby kategórie G podľa pohlavia

Graf. 20: Porovnanie výberu voľby kategórie G podľa krajov

Graf. 21: Porovnanie výberu voľby kategórie H podľa jednotlivých ročníkov

Graf. 22: Porovnanie výberu voľby kategórie H podľa pohlavia

Graf. 23: Porovnanie priemerov podľa jednotlivých krajov